

General Henrik Bielke Kaas's Levnetsløb,

fortalt af ham selv.

Meddelt af C. F. Bricka.

Den lille autobiografiske Skildring, som General Henrik Bielke Kaas forfattede paa sine gamle Dage, og som her meddeles, har vistnok efter sin hele Karakter været bestemt for Offentligheden, om end næppe før efter hans Død. Derpaa tyde enkelte Udtalelser, som naar han f. Ex. ved Aaret 1734 imødegaar den Indvending, »en og anden« kunde gjøre mod hans Fremstilling, og maaske ogsaa det originale Haandskrifts Udstyrelse: det er en gennemtrukken og forseglet Foliand, hvorved Bogen fremtræder som autoriseret, hvilket synes mindre forstaaeligt, hvis den ikke var bestemt til Brug for andre i Fremtiden. Ogsaa indirekte synes det samme at fremgaa af den store Forsigtighed, hvormed han udtaler sig. Skjønt han ikke lægger Skjul paa, at han har haft Misundere og Modstandere, ja endogsaa erklærer (ved Aarene 1722—24), at onde Mennesker have stræbt ham efter Livet, nævner han dog ikke en eneste af sine Uvenner; overhovedet fælder han ikke paa et eneste Sted en Dom over nogen Landsmand, hverken til dennes Fordel eller Skade. Kan der være noget prisværdigt i denne Tilbageholdenhed, for saa vidt den udspringer ikke af Frygt, men af en bevidst Stræben efter ikke at ville lade sine egne Domme om og Følelser overfor andre gaa i Arv til Efterslægten, saa maa det paa den anden Side indrømmes, at Skildringen derved taber i Interesse: den bliver saa underlig farveløs og upersonlig; netop det, der giver Memoiren dens mest ejendommelige Tiltrækningskraft, fattes her. Ikke en Gang Forfatterens egen Personlighed træder os ret klart imøde, om man end strax faar Øje paa enkelte Sider af den; thi at han f. Ex. har været Soldat med Liv og Sjæl og ikke frygtet for at vove Livet, er indlysende nok. At Oldingen undertiden er lidt bred i sin Fremstilling, og at hans Hukommelse ikke overalt har været ham ganske tro, kan ogsaa indvendes mod hans Skildring; men desuagtet fortjener den dog formentlig at fremdrages paa Grund af dens faktiske Oplysninger, særlig til Militærhistorien. Der kan ingen Tvivl være om, at han i al Fald for et enkelt Partis Vedkommende (Aarene 1734—36) har udarbejdet sin Fremstilling paa Grundlag af ældre Op- tegnelser.

I Litteraturen har Autobiografien næppe været meget benyttet. I Begyndelsen af Aarhundredet hentede L. Engelstoft et Par Notitser af den til sit Skrift om Kjøbenhavns Stilling og Farer i Sommeren

1700¹⁾ efter en Afskrift, som ejedes af G. L. Baden, og som endnu findes blandt dennes Papirer (Nr. 119) i Kongeriget's Arkiv. En anden Afskrift opbevares i Sorø Akademis Bibliothek (71, 19). Det var, saa vidt vides, afdøde Professor Schierns Plan i hans sidste Dage at meddele enkelte Brudstykker af den²⁾. Her udgives den fuldstændig efter Originalen i det store kongl. Bibliothek, Ny kgl. Saml., Fol., Nr. 1331. Den rystende Underskrift viser, at kun denne er egenhændig.

General Kaas levede endnu næsten i 8 Aar. Han døde 1. Juli 1773, henved 87 Aar gammel.

-
1686. Da ieg undertegnede, som kom til Verden udi Aaret 1686 d. 7^{de} Sept. Stil. vet. (eller d. 18^{de} Sept. Stil. n.³⁾) paa Ellinggaard i Norge, ei langt fra Fridrichstadt, nærmer mig den saa kaldte høie Alder, haver ieg endnu kortelig villet optegne mit Levnets Løb, deels og fornemmelig for at prise Guds Forsyn (thi ieg haver havt fra min spæde Ungdom af de kiendeligste Prøver paa den Allerhoiestes Omsorg for mig, ja i de største Farer, naar næsten alt Haab var ude om Redning, haver Gud holdet sin Haand over mig og viset sin Barmhertighed imod mig), deels ogsaa for kortelig, saa vidt ieg nu i min Alderdom kand erindre, at anføre, hvad ieg Selv haver seet og erfaret. Læsningen haver følgerlig ingen synderlig Deel i denne Optegnelse, uden for saa vidt ieg bemærker Krigernes (!) Fremgang og Tiden, naar et og andet er skeet. Ieg fortæller, hvad ieg Selv haver seet, hørt og erfaret, ikkun i Almindelighed; min Hensigt er ikke at anføre, hvad ieg i Henseende til Krigsvæsenet i sig selv haver bemærket. Ieg gjør ingen Beskrivelse over, hvorledes Dispositionerne haver været, hvad der er skeet paa den høiere og venstre Floi etc., hvilket man af Bøgerne ganske lættelig kunde anføre. Naar en ligesom af sin egen Videnskab vil fortælle, hvorledes det hist og her udi en Træfning etc. er tilgaaet, er saadan Fortælning ganske latterlig. Thi alt dette er noget, som endog en commanderende General først efter Udfaldet egentlig faaer at vide. Ieg vil da egentlig og fornemmelig ikkun melde om det, hvad mig Selv er angaaende.

¹⁾ Udv. Skrifter II. 61, 64 f.

²⁾ Heraf kommer den lille Notits, som Professor E. Holm har fra ham i Hist. Tidsskr. 5. R. III. 126.

³⁾ Forfatteren, som har sluttet sin Beretning 7. Sept. g. l. St. eller 18. Sept. ny St. 1765, har ikke husket paa, at Forskjellen mellem gammel og ny Stil i det 17de Aarhundrede ikke var 11, men 10 Dage.

Ieg vil da ei, efter gammel Skik, her anføre mine Forfædres Slægtregister, uden alleneste dette, at udi et mig forekomne Manuscript findes en Johann Kaas, Danmarks Riges Raad, som allereede udi Aaret 1307 haver været med, da Kong Erich den VII^{de} forlehned sin Broder med Halland¹⁾.

Min Fader var Stiftsbefalningsmand udi Trundhiems Stift, navnlig Hans Kaas til Hastrupgaard udi Iylland, og min Moder Sophia Amalia Bielke, Rigens Admiral Hendrich Bielkes Datter²⁾.

Ieg mindes af min Moders Fortæling, hvorledes det forekom Hende i Sengen, udi en Slum, ligesom nogle vilde stjæle mig udaf Vuggen, hvorpaa Hun udi stôr Alteration sprang op til Vuggen og blev meget svag derefter. Vel kand dette tilskrives ganske naturlige Aarsager; imidlertid er Udtydningen, som den Tid er bleven giort, at mig megen Fare og meget ont, iblant andet af Misundere og Eftertragtere, vilde møde, i mange Maader bleven opfyldt.

Som et Barn er ieg faldet ned udi dybe Kieldere uden at komme til Skade. I mit 6^{te} eller 7^{de} Aar løb ieg, da ingen gav **1692-93.** Agt derpaa, ud i Gaarden i Trundhiem, hvor min Fader den Tid boede. Da han nu kom kjørende hiem udi Gaarden i Slæde, blev ieg herover saa forskrækket, at ieg faldt ned paa Iorden, just der, hvor min Fader skulde kjøre. Hesten kom til det Stæd, hvor ieg laae, og vilde slet intet gaae længere. Min Fader staaer da af Slæden for at undersøge Aarsagen, finder mig der liggende for Hesten og tager mig op, uden at mig feilede det allerringeste. Men denne Fare giorte, siden ieg ikkun var 6 à 7 Aar gammel, ei saa stôr Indtryk i mit Gemytte, som den Farlighed mig ungefær 5 à 6 Aar derefter mødte.

Udi mit 12^{te} Aar gik min Søereise og Nedsendelse for sig fra **1698.** Trondhiem til Kiøbenhavn. Underveies kom ieg tillige med begge mine Forældre til Munkholm, hvor Skibet laa, ieg skulde gaae nêr med. Der forefandt ieg den ulykkelige Groskantzler og forhen saa kaldte Græve af Griffenfeld, hvis venlig Udseende og kionne Opmuntringsord ieg endnu kand erindre. Ieg behøvede og-

¹⁾ Manuskriptets Kilde er Hvitfeldts Krønike III. 90.

²⁾ Ved General Kaas's Fødsel var Faderen endnu ikke Stiftamtmand i Throudhjem, det blev han først 1687 (Ewensen, Samlinger af jurid. og hist. Materier I. 3. 60, siger: 1688). Den Gang var han derimod Overkommisarius i Norge. Han dode 1700 under et Besøg i Kjøbenhavn (Nicolaysen, Norske Stiftelser III. 948. (Norsk) Hist. Tidsskr. III. 190). Sophie Amalie Bielke dode 1703, 53 Aar gammel (Samll. t. d. norske Folks Sprog og Hist. I. 523).

saa i Sandhed al Opmuntring; thi der mødtes mig, uden den Trang, ieg underveies maatte lide, den allerstørste Fare. Vi saae intet andet end Døden for Øynene. Tvende Skibe forgik ved Siden af os, og Skibet, ieg var paa, tabte den store Mast. Men Gud, som vilde prøve mig ved flere Farligheder (hvorum siden meldes), førte mig frisk og sund til Kiøbenhavn.

Sammesteds blev ieg Page hos den da værende Store-Kantzler, Græve Conrad v. Reventlau.

1699. Kong Christian den V^{te} døde, og Fridericus IV^{tus} kom følgelig til Regieringen 1699.

1700. Udi Foraaret 1700 begyndtes Krigen imod Hertug Friderich af Holsteen. De udi det Slesvigske anlagte Skandser bleve sløiffede, Tønningen bloqueret og siden bombarderet etc. Den Engelske, Hollandske og Svenske Flode var for Kiøbenhavn, da de danske Pramme hindrede disse 3^{de} Floder udi Christianshavns Bombarde-ring. Men om alt dette vil ieg ei noget melde, siden det bedre findes antegnet udi de paa Prent udgangne Historier, end ieg, som den Tid var ganske ung, kunde bemærke. Tilmed haver ieg intet seet af alt dette, hvad der skeede udi Hertugdømmene Slesvig og Holsteen. Men ieg kand dog ei forbigaae følgende Omstændig-heder, som ieg Selv haver seet og erfaret, siden de, saavidt ieg veed, ikke findes eller i fremtiden maatte findes udi Bøgerne.

Det er bekient, at Kong Carl den XII^{te} af Sverrig gjorde Landgang paa Siælland d. 25^{de} Iunii¹⁾ ved Humblebeck imellem Kiøbenhavn og Helsingør. Siden det var Modvind og en stærk Storm, som vedvarede udi trende samfulde Dage, kunde Kong Carl den XII^{te}, som formedelst Chalouperne og ved at springe udi Vandet havde bragt ungefæhr 5 à 600 Mand paa Landet, ei faae Resten af sin Armée saa hastig til Sig og ligesaa lidet det fornødne Antal af Canoner etc. Hr. Generallieutenant Schack, Com-mandant udi Kiøbenhavn, marcherede ud med en Deel af Garni-sonen for at angribe Kongen af Sverrige; men da Han var kommen til Gyldenlund, vendte Han om og marcherede tilbage under den foregivne Aarsag, at Residenzen var blottet af Mandskab, og der lætteligen kunde skee et Opløb etc. Hr. General-Maior Carmaillon kom ind fra Arméen i Holsteen, og da saae ieg med mine Øyene paa en Formiddag, at disse tvende Herrer uden paa store Kiøb-

¹⁾ Skal være: 25. Juli (gl. Stil).

mager Gaden for Groskanzelerens Gaard¹⁾ havde trækket deres Kaarder paa hinanden, og hørte, hvorledes Generallieutenanten meget stærkt af General-Maioren bebreidedes, at den første ei havde betient sig af den ynskeligste Leilighed at giøre Kongen af Sverige til Krigs Fange, allerhelst der vare fleere Folk (iblant andet 2 Regimenter Cavalerie) ved Haanden end de, som udmarcherede fra Kiøbenhavn. Groskanzeleren skilte de Stridende ad, og Carmailion (som siden²⁾ blev Commandant i Kiøbenhavn) spisede til Middag hos Groskanzleren.

Hvilke Følger havde ikke kundet flyde deraf, om Kong Carl den XII^{te} den Tid var bleven en Krigs Fange! men da det ikke skeede, nødtes Kongen af Danmark til at slutte den Travendalske Freds Tractat, hvorefter de indfaldne Svenske forlode Siælland igien. Ieg maatte som Page ride ud med Groskanzeleren for at besee det af de Svenske forladte Leier³⁾, hvor de Svenske havde efterladt sig en Biern, bunden til en Stolpe, hvorover den Tid giortes adskillige Forklaringer⁴⁾.

1701 begyndte Krigen om den Spanske Succession allereede 1701. udi Italien, og A^o 1702 den 13^{de} Martii havde de danske Trouper 1702. viset tapper Tieneste under Prinds Eugene for Mantua, og den 15^{de} Aug. ved Luzara. Ligeledes havde de danske Trouper gjort sig berømt udi Nederlandene. Ieg anfører dette af den Aarsag, siden mange synes at have glemt eller rettere ikke veed de danske Troupers rosværdige Bedrifter, som endog paa andre Stæder og udi forrige Sæculo udi Irland og udi den af Kong Christian den 5^{te} førte Kriig have erhværvet stor Ære.

Ieg kunde for min Ungdoms Skyld endnu ikke følge Krigen og forblev endnu 1703 udi Kiøbenhavn; men Aaret derefter, A^o 1704, 1703. da ieg nu havde været Page udi 6 Aar, gik ieg, udi mit attende 1704. Aar, som Cadet ved Hr. Generallieutenant Iohann v. Rantzaus Regiment først til Campen i Over-Yssel, hvor Regimentet laae i Quarteer, og siden til Brabant. De danske Trouper stod under Hertugens⁵⁾ af Vyrtemberg Commando. Da lærte og forrettede ieg alting, hvad en Rytter og Underofficier ei allene i Quarteererne, men end og udi Felten med Fourageringen og ellers

¹⁾ Jvfr. Udvalg af L. Engelstofts Skrifter II. 64.

²⁾ 23. Nov. 1700. Vaupell, Den danske Hærs Historie II. 730.

³⁾ Aaben Plads i Orig.

⁴⁾ Jvfr. Engelstoft II. 79.

⁵⁾ Aaben Plads i Orig. Hertugens Navn var Karl Rudolf.

udi alle Maader tilkommer, lige med de andre mine Camerader, laae udi Teltet med dem, Hestedækkenen under mig, Kappen over mig, og Sadelen var min Hovedpude. Ieg som et ungt Menneske, der ei var vant til saadanne mig paa engang mødende Strapazer, indprentede mig efterfølgende Sætninger, som siden meere og meere ere bleven levende og aldrig gaae mig af Glemme, at den saa kaldte gemeene Mand fortiener langt større Agetelse(!), end dennem af u-forfarne Officéerer tiit bevises; at endog de største og braveste Mænd maa blive til Skamme, naar deres Kiærlighed, hvis Arme skal udrette Sagen, ei ved god Medfart vindes i Fredstider; og endelig, at det ikke er nok, naar Officéerne, som billigt er, vel aflægges, den Gemeene derimod ved den yderste Trang, han maa prøve, vorder misfornoyet. Ieg havde end ydermeere af disse og efterfølgende Strapazer den Fordeel, at min Krop hærdedes til at udstaae alt dette, hvad mig, i særdeleshed udi Aaret 1704, som var for mig et af de haardeste, mødte. Ieg marcherede da under den Allierede Armée (som giorte adskillige Finter, snart ligesom den vilde giøre et Indfald i Frankerige, snart ligesom den skulde agere ved Ober-Rhinen) fra Brabant til Bayern.

D. 2 Iulii var Bataillen ved eller paa Schellenbierget. De danske Troupes kom ikke saa tilig, at de kunde attackére med, i hvor stærkt de end marcherede. Duc de Marlborough vilde ingen Tid give, men attackerede strax med det, han havde, og erholdte Seieren over de Bayerske. Dog haver ieg siden, efter ieg blev frisk igien (hvorom her neden for meldes), beseet Schellenbierget og dets Situation, hvor der blev giort Anmærkninger over den Vanskelighed, der havde været at angribe og overvinde dem, som stode udi et Retranchement vel posterede paa saadant et Bierg.

Ieg saae herefter, hvorledes udi Bayern Kornet, ligesom det stod og groede, desligeste Huse og Gaarder efter Ordre afbrændtes og forhærgedes, i Meening ved denne haarde Medfart at trække Churfyrsten (som stod forskandset ved Augsburg og maatte see sine Lande forhærgede) fra det Franske Parti. For min Deel tóg ieg ei noget, brændte ei heller eller lagde Ild an paa Husene etc., som andre tillige med mig commanderede maatte giøre. Hvad Bevægelse kunde saadant ikke foraarsage i et ungt Menneskes Hierte!

D. 13 Aug. holdtes den store Bataille ved Høchstet, hvor de Bayerske og Franske totaliter bleve slagen, og det ganske

Kongelige¹⁾ Huus-Cavallerie blev forfulgt og jaget udi Donau-Strømmen, hvor de druknede. Det var befalet i den Franske Armée ingen Quarteer at give, hvilket ei just findes antegnet. Denne Ordre var os ubekient; ellers havde maaskee de 27 eller 28 Bataillons og nogle Escadrons, som bleve fangne udi Blindheim, ei undgaaet en almindelig Massacre, som fra de Allierede andre Fanger af den Franske Armée maatte lide. De danske Trouper tilskrives den anseeligste Deel af denne Seier, men den haver tilige for dem været en af de blodigste og farligste.

Ieg maatte Selv prøve det og fik udi denne Bataille 7 Blesurer. Iblant andet, da min Hest var skudt under mig, og ieg laae paa Iorden, fik ieg et Skud udi Hovedet, i hvilket man kunde lægge trende Fingre, og først blev ieg, da ieg laae paa Iorden, 4 Gange af 4 fiendtlige Rytter, som havde forskudt eller afskudt dem, overreden, men dog derved ei beskadiget. De holdte stille, ladte deres Pistoler igien, da den ene skiød mig paa Hovedet, at ieg ved Slaget af Kuglen strakte Arme og Been, ja tænkte ganske vist, at Døden var forhaanden. Men ieg kom dog ved Guds Hielp til min stør Lykke op igien; thi ellers var ieg bleven overredet af de Escadrons, som kom tilbage og havde repousseret deres Fiender. Escadronerne maatte nemlig ride saa sluttede, at, om deres egen Broder havde ligget for dem, de ikke kunde reddet hannem. Ieg fandt en Hest staaende, fra hvilken Rytteren var skudt, som hørte til samme Compagnie, hvorved ieg stod. Ieg løb til Hesten for at gribe den, men den blev bange for mit hastig Anløb og løb noget bort. Ieg stod da stille, da Hesten og blev staaende, saa at ieg endelig fik den fat. Men ieg kunde, disværre! formedelst min høiere Arm, som var skudt i sønder, ikke komme paa Hesten. Ieg lagde min venstre Haand under den skudte høiere Arm, lagde den høiere Haand paa Kappen, som var spændt paa Sadelen, giorte Fingrene krumme, i Meening at kunde komme op; men forgæves. Idet ieg saaledes stod og arbeidede for at komme op paa Hesten, kom Generallieutenant Iohann Rantzaus Rideknægt (som var bleséred og havde mist sin Hest) løbende og meente, ieg var en Franzos; thi ieg var hannem formedelst det meget Blod, som løb over mit Ansigt, bleven ukiendelig. Ieg talte da til Ham, hvorved han blev forbauset og sagde endelig: ere De der, Kaas? Alle troede, at

¹⁾ s: franske.

De var død. Ieg svarede: endnu lever ieg; hielp mig paa denne Hest. Hvilket han og efterkom.

Da ieg nu reed tilbage for at søge Feltskiæren, kom underveies en Franzôs løbende med Kaarden i Haanden. Hans Forsæt var at ombringe mig og tage min Hest. Ieg mærkede dette, gav Hesten den høiere Sporen (siden det venstre Laar var blesseret), som derved sprang over en liden Bæk med mig; ieg blev, uagtet dette Spring, fastsiddende og kom lykkelig over. Endelig mødte ieg 3^{de} Trompeter af Regimentet. De bleve glade, da de saae mig. Ieg sagde til dem: der gaaer en Frandzôs, som vilde ombringe mig og tage min Hest. Strax reede de hen for at revanchére mig og skiød ham, da ieg saae derpaa. Ieg reed derefter videre fort og kom til nogle, som hidsede Vand op af en Brønd for dem og deres Camerader. Ieg bad dem om en Drik Vand, men de nægtede mig det. Ieg bød derpaa en Ducat for en Drik Vand, men de vare ved at hielpede dem og deres Camerader forhindrede, at ieg ikke kunde faae en Drik.

Ieg reed længere frem til Feltskiæren af Iohann Rantzaus Regiment, som var i en Landsbye, hvor General-Maior Iørgen Rantzau laae blesseret. Der blev ieg forbunden med tør Forbindelse, reed saa derfra til Donauwerth for at helbredes. Der maatte ieg staae meget ont ud formedelst den Blessure i min høiere Arm og var i største Fare for den kolde Brand formedelst et stort Skielmstykke af en Compagnie-Feltskiær, som var Mousqueteer ved det Wolfenbyttelske Infanterie-Regiment, der laae i Garnison i Donauwerth. Denne var bleven mig anviist for at see efter mig og forbinde mig. Men i Stæden for at besørge dette, stjal Han alt mit Guld, som den Tid bestod i 13 Ducater og 6 Guld-Knapper, og løb bort dermed. Ieg laae saaledes i 2^{de} Dage uden at blive forbunden og fik hverken det ene eller det andet til Pleie, indtil omsider Vertinden, som var Enke, kom op til Kammeret. Da Enken ikke hørte noget røre sig, troede hun (saaledes fortalte Hun mig det siden), at ieg var død. Min Vertinde fik at vide, at der vare mange blesserede danske Officerer udi et Værtshuus tæt ved, Klokken kaldet. Min Tilstand bekientgiordes da for min Broder, Iens Iørgen Kaas, Capitaine af Garden, som var iblant de blesserede og laae med vores Fætter, Capitaine Bielke, i et andet Huus. Min Broder lod da bringe mig til sig. Den brave Stabs Chirurgus Rønno blev da hentet, som fandt min Arm og mig saa slet, at han neppe haabede, der var nogen Redning til Livet for mig. Han

lod af den Aarsag ved min forhen nævnte Broder Iens Iørgen Kaas, som Selv var stærkt blesséret af et Skud i Livet, sondere mig, om ieg kunde resolve at lade min Arm afsætte og udstaae denne Operation. Til hvilken Ende min Broder, i hvor svag han end var, kom til mig i mit Kammer, hvor ieg laae og ei kunde røre mig, da en Oppasser maatte give mig baade Mad og Drikke i Munden. Ieg maatte stedse i 3 Maaneder ligge paa Ryggen og kunde af Smerte neppe taale nogen gaae paa Gulvet. Min Broder Iens Iørgen Kaas satte sig paa Sengen hos mig og spurgte, hvorledes det var med mig; sagde videre, Han nu næsten var saa frisk at kunde taale at reise til Danmark for at besøge vores Slægt og Venner. Ieg svarede: Du seer, Broder, hvorledes det er med mig. Hvorpaa Han sagde: ieg vilde ynske, Du var saa frisk, at Du kunde reise med mig til Danmark; men ieg frygter, at det vil vare forlænge, inden Du bliver cureret. Han spurgte videre, om ieg kunde resolve til at lade min Arm afsætte. Hvorpaa ieg gelasten¹⁾ svarede: Hvad Stabs Feltskiæren, Mr. Rønno, vil have, er ieg tilfreds med. Derpaa stod min Broder op og gik til Rønno, som stod uden for Dørren med sin Svend og fornødne Instrumenter for at oppebie mit Svar, og sagde Ham min Resolution med Taarene i Øynene. Rønno svarede Ham: ieg seer nok, Hr. Capitain, at det vil gaae Dem meget nær, om Deres Broder skal miste sin Arm; ieg seer og troer ikke heller, at han kand leve. Blev Armen afsat, og han fik den ringeste Alteration, døde han dog vist. Derfor vil vi i Guds Navn lade ham beholde sin Arm med sig i Graven, om Han skal døe denne Gang; imidlertid forsikrer ieg, at ieg skal gjøre mit Beste, paa det han, næst Guds Hielp, kand beholde sin Arm, enten han saa døer eller lever.

Ved denne dygtige og erfarne Mands Hielp beholdte ieg min Arm, kom igien op af min Sygdom og blev frisk og stærk. Men formedelst det Skud i Leedet og de mange Been, som maatte aftages, blev dog Armen stiv. Min Broder Iørgen derimod, som i min Sygdom var mig til Trøst, døde udi Donauwerth af en Forseelse, formedelst et falsk Trin eller Spring, han gjorde, hvorved Kuglen, som han havde i Livet, sank. Hvor mange Omstændigheder maatte der ikke foreene sig til min Frelse! Ieg fik de største Prøver paa Guds Forsyn, som siden stedse have staaet

¹⁾ o: gelassen.

mig for Øynene. Ingen kand da vel fortænke mig, at ieg om disse Ting, hvorved ieg saa stærkt er bleven rørt, omstændelig haver skrevet.

Efter Bataillen forfremmedes ieg til Cornet ved Liv-Compagniet udi Liv-Regimentet Cuirassiers, som den Tid stod under Hr. General, Græve Reventlaus Commando¹⁾.

Vi kom igien til Nederlandene.

1705. 1705 d. 18 Jul. var ieg med, den Tid vi angrebe Franzmændene udi deres Linier ved Løwen i Brabant²⁾. Uagtet disse Linier efter almindelig Tilstaaelse vare meget stærke, bleve de dog af os erobrede. Stædet, hvor ieg befandt mig, var i Egnen af en Mølle. Ved denne Mølle havde de Franske postéret sig med et Corps af 6000 Mand, som vare forsynede med Canoner, hvoraf nogle (som siden saaes) havde 3^{de} Løb. Den store Franske Armée under Churfyrsten af Bayern og Marechal de Villeroi stod ei længere fra os end 1 Mile (!). Her maatte Cavaleriet, Mand for Mand, passére over Mølle-Broen og jage med Hestene en Galop, alt hvad de kunde, for i rette Tider at være paa den bestemte Plads ved Infanteriets Ankomst, hvilket ogsaa til Punct og Prikke opfyldtes. Vi angrebe da denne Post ganske tilig om Morgenen, Klokken ungefæhr 4 Slæt, og overrumplede de Franske, som til deels ere efterladne, saaledes at baade Infanteriet og Cavaleriet i deres bare Skiorter maatte springe udaf Tælterne, og Cavaleriet saa got som ganske nøgne svinge dem paa deres Heste. Et eneste Bataillon Svizere, de saa kaldte Grenadiers d'Alemagne, formérede Bataillon quarré og trækkede sig saaledes tilbage, indtil de omsider til deres Lykke opnaaede en med Busk besatte Graven (!), hvorved de slap fra at vorde Fangne. Ieg var en af de første commanderede og haver tillige med en Escadron af vort Regiment, som skulde attackere dette Bataillon, udholdt af dem trende fuldstændige Salver, hvorved dog (siden Skuddene fløye for højt over os) ingen blesseredes, undtagen en eneste Under-Officeer formedelst et Skud udi sin Skulder. Men det forommelte Bataillon forhværvede sig ved sin ferme Retraite en overmaade Ære og Berømmelse; thi ellers havde de bleven omringet og fangen, allerhelst der fleere Escadroner anrykkede. Churfyrsten af Bayern bevægede sig med den heele

¹⁾ Generalmajor Christ. Ditl. Reventlow var vel Chef for Livregimentet, men førte det ikke i Felten.

²⁾ Det var temmelig langt fra Løwen, ved Neerwinden.

Armée, men for sildig; thi de Allierede vare allerede saaledes indtrængede og postérede udi Linien, at de Franske imod den Allierede Armée, som den Tid comandéredes af Mylord Marlborough, ei turde vove nogen Attaque.

Hvad ieg forhen om de Franskes Efterladenhed haver anført, kunde vel en og anden synes at være u-troelig. Men de kand ikkun læse Lettres de M. le Maréchal, Duc de Belleisle à Mr. le Maréchal de Contades, trouvées parmi les Papiers de Mr. de Contades après la Bataille de Minden. 1759. 8. p. 16 . . .¹⁾ Hvilken Beskyldning udi disse Breve p. 38 holdes for at være lidt exaggereret; dog forkastes den ikke aldeles. Heraf sees, at over de Franskes Efterladenhed endogsaa udi nyere Tider af deres egne Landsmænd og Generaler er bleven klaget.

Til dette Aar (siden ieg ey saa nøye erindrer Tiden) vil ieg henføre en Rencontre, ieg havde udi Deventer i Ober-Yssel. Ieg haver havt flere Rencontres, saa vel med Kaarden som Kuglvæxel, med u-roelige Officerer og andre (thi efter det almindelige Ordsprog kand man ei længere have Fred, end ens Naboe vil), men mit Forsæt er ikkun at anføre den eneste, til hvilken ieg ikke i ringeste Maader gav nogen Anledning, og hvorved ieg nær havde geraadet i stor Ulykke.

Ieg som Cornet tillige med Salig Oberste Samnitz²⁾, den Tid Capitaine-Lieutenant ved Liv-Regimentet Cuirassiers, vare udi et meget skikkelig Huus, hvor vi drak et Glas Viin. En fornemme Borger med en Lieutenant af de Hollandske Troupes kom ind, satte dem ned hos os og bade os andre at drikke med dem. Vi undskyldte os dermed, at vi allerede havde vores Viin; men da de igien anholdte derom, samtykkede vi udi deres Begjæring. Da vi derefter toge Afskeed, bad denne anseelige og skikkelige Borger os at følge hiem med sig og drikke Caffé, for tillige at see hans nye unge Kone. Deels af Curiosité, deels for at blive bekiendte fulgte vi med Ham, han lukkede Døren op for os og bad os at følge efter. Vi kom igiennem en mørk Gang. Samnitz fulgte næst efter Ham med de andre. Den Hollandske Officeer og ieg vare de sidste. Som gode Venner og uden Hensigt til noget ont, klappede ieg denne Lieutenant paa Skuldrene og bad med Høflighed, Han vilde gaae først. Men i Stæden for at svare til denne Høflighed

¹⁾ Her er i Orig. indført en længere Udskrift af den nævnte Bog.

²⁾ Georg Balthasar v. Samnitz eller Samitz, † 1732. Norske Samll. II. 548.

slog han mig med den knyttede Næve i mit Ansigt, saa Ilden gik mig af Øynene. Derefter gik han strax foran ind igiennem bemelte mørke Gang, hvor ieg lettelig havde kundet baade hugge og stikke Ham ned, om ieg havde været ligesaa malicieux som Han. Men ieg besluttede først at bevise Manden i Huset den forlangede Høflighed, nemlig at drikke Caffé og see den smukke unge Kone, og siden ikke at lade den bemelte Officeer af mine Øyne, førend ieg havde taget min Revanche, hvilket var en temmelig Contenance for at see en smuk Kone.

Vi drak Caffé, og hen imod Midnatten ginge vi bort og ud i samme Orden, som vi kom ind. Ieg, som passede paa min Contrapart, vilde dog af Høflighed for den os beviiste Complaisance ikke tage min Revanche i Huset. Men da vi vare komne ud, og Døren var lukket, slog ieg Ham igien i hans Ansigt af fuld Magt og greb til Kaarden. Han, som formedelst dette Slag, ieg havde givet Hannem, var før færdig end ieg, vilde med sin Kaarde støde mig igiennem, men stødte til min Lykke forbi, saa hans Kaardefæste stødte paa min Side, da han og var mig nær paa Livet. Ieg havde da allereede faaet min Kaarde ud og huggede ham over Hovedet, saa han faldt ned i Knæ for mig. Men ved Folk og Vægteres Hielp, som kom til, recolligerede han sig, da de bare ham udi hans Faders Huus, som var nær hos. Han laae saaledes i 3 Dage uden at kunde tale. Ieg havde i samme Tid stedse min Hest sadlet, om han skulde døe. Men han kom derefter til Rette igien og blev frisk. Siden søgte denne Lieutenant mit Venskab, bestilte Østers og Rhinsk Viin. Men da han ved en af ham medtagne Brêteur¹⁾ og ved Samnitz vilde bragt mig til at betale det heele Tractament, i det mindste Halvparten deraf, bevidnede ieg ikke at vilde erlægge det ringeste (men at ieg derimod var færdig til alt, hvad min Vederpart begiærede), siden han havde bestilt Tractamentet og forvoldet heele Sagen. Saa betalte han alting, og vi skildtes ad som Venner, da ieg siden ei haver seet ham meere. Saaledes er en Officeer, endogsaa uden for Bataillerne, mange Farligheder underkasted!

1706. 1706 d. 23^{de} Maii paa Pindsedag stod den berømte store Bataille ved Ramelies, hvorudi ieg fik 4 Blessurer. Det er uforment at anføre, hvorledes de danske Trouper, saavel Infanteriet som Cavaleriet, frem for andre den Tid have Signaliseret sig; hvor-

¹⁾ Brêteur, Slagsbroder.

ledes disse Troupes først den Dag, Bataillen leveredes, i største Hast ankom og strax derpaa attaquerede; og hvorledes i sær paa den venstre Fløi det danske Cavalerie repousserede og til deels kuldkastede de Kongelige franske Huus-trouper, som i førstningen loe af de angribende, holdende det, efter Beretning, for umueligt, at de Danske (som og saa i Sandhed af en stærk March vare udmattede) allereede kunde være ankommen. Men dette er dog værdt at antegnes, at om Dronningen, Annes, velbekiente Taksigelses Brev til Kong Frederik den IV^{de} (hvorudi de danske Troupers Tapperhed opleftes til Skyerne) af nogle Historie-Skrivere, ventelig af en Slags Misundelse, ei nævnes det ringeste Ord. Langt anderledes var Tilly, en stôr General udi Hollandsk Tieneste, sindet imod de Danske og vilde ingen anden have til sin Vagt end Danske, nemlig 1 Ritmester, 1 Lieutenant og 1 Cornet. De Vagthavende maatte stedse sidde paa Hans Side ved Taffelet, ihvor mange Fremmede og Generaler der end ogsaa spisede, hvilken Ære ieg selv nød, da ieg som Cornet paa Vagt hos Hannem var commanderet.

Dog ieg kommer igien til Bataillen ved Ramelies, hvis Udfald var en fuldkommen Seier, hvorved de Allierede bleve Mestere af mange Stæder og Fæstninger og et stort Stykke Land.

Iblant Fæstningerne, som udi dette Aar erobredes, var Menin. Der maatte vi udstaae overmaade hæftige Canonader, siden vi stode nær ved Fæstningen. Canonkuglerne fløye i saadan Mængde, at der ikke kunde staae nogle Mennesker samlede uden Fare, hvorfor Cavaleriet til deres Beskyttelse maatte opkaste de saa kaldte Epaulements. En Dag, da ieg hvilede mig paa min Seng, fløy en Canonkugl igiennem mit Tælt, ikkun nogle Haandbreed over mig. Mine Camerader kom løbende og fandt mig til deres største Forundring uden at have faaet nogen Skade.

Efter Bataillen ved Ramelies (om ieg mindes ret) avanceredes ieg til Lieutenant.

I dette Aars Feldtog tildrog sig ei noget særdeeles mærkværdigt udi Flandern. De Franske søgte at evitère Bataillen. Derover skeedte adskillige Marcher og Contre Marcher, ja, da Franzmanden til sidst forehavde en stærk Fouragering, søgte de Allierede, men forgiæves, ved denne Leilighed at levere en Bataille. Men de Franske bleve hiemme.

Udi efterfølgende Aar derimod blev Feld-Toget udi Nederlandene, da Prinz Eugene med en deel Kaiserlige kom til os, af allerstørste Vigtighed. De Franske satte sig for Oudenarde, hvilket

forvoldte Bataillen ved Audenarde d. 11^{te} Iulii, hvor ieg var med commanderet og fik i samme 2 Blessurer. Det danske Rytterie maatte igiennem Oudenarde og siden igiennem en meget snævre Vei marchere ind udi en Mark, hvor de Allierede attaquerede strax og sloge den franske Armée. De Kongelige Franske Dragoner vare posterede bag ved Gierderne. Herpaa indtoges Linierne ved Ypern. Ieg som Lieutenant blev endogsaa commanderet med 30 Mand for videre at recognoscere. Ieg mindes, at ieg udi en Vinkel eller udi en Huuk af Forskandsningen maatte op, hvor det var saa steil, at vi maatte sidde af og trække Hestene bag efter os med ikke liden Umage. Der frygtedes, at bag ved Linierne endnu nogle Fiender havde posteret sig; men der fantes ingen. Min Veivisere (som maaskee ikke var alt for sikker eller tilforladelig) bragte mig indtil Warneton. Vi avancerede indtil Barrieren og fant, at Warneton var besat af de franske. Ieg marcherede da med min Commando tilbage; 2 Bataillons af vores Infanterie kom os i Møde, som satte over Graven, siden de ikke vidste, om vi vare Fiender eller Venner.

Efter Bataillen ved Oudenarde beleirede vi den stærke Fæstning Lille eller Ryssel. Ved denne Beleiring gik det overmaade haardt til, og opofredes der en forfærdelig Mængde Folk paa begge Sider. Byens Beleiring varede fra den 14^{de} Aug. indtil 22 Oct.; med Citadellet begyndtes d. 28 Oct.¹⁾, og d. 8 Dec. gik Citadellet over. Et Parti franske Ryttere, af hvilke en hver havde en Sæk med Krud hos sig paa Hesten, vilde trænge sig igiennem Circumvallations Linien og Leiren ind udi Fæstningen, som fattedes Krud. Men de bleve saaledes medhandlede, at der ikke kom mange ind udi Lille; thi der blev skudt Ild udi Krudet, som de havde bag paa deres Heste.

Vi maatte ogsaa udi dette Aar efter Beleiringen passere Scheldestrømmen, som var besat af de Franske, hvorved Bryssel, som Churfyrsten af Bayern beleirede, blev befriet. Arméen, som, førend Overgangen over Schelden skeede, ingen Tilførsel kunde have, leed megen Nød. Med største Besværlighed maatte vi skaffe os det fornødne, opsøge Kornet (som til deels var nedgravet), male det paa Haandquærne, som Arméen førte med sig, og bage Brødet Selv. Hvem der havde Penge, laante hinanden. Dog hialp Gud, at vi sloge Fienden og kom lykkelig over. Ieg var commanderet med

¹⁾ 29. Oktbr. i Følge Jahn, De danske Auxiliartropper II. 189.

de første til at attackere. Vi fandt de Franske saa efterladne, at, inden de bleve os vare, vi toge dem Fangne i deres Tælte, som ikke havde observeret, at der sloges Pontons over Schelden. Udi Septembr. skeede Actionen ved Wynendal, hvor de Franske, som vilde forhindret Convoien, som skulde til Arméen for Ryssel, tabte mange 1000 Mand¹⁾, endskiønt de vare 3 à 4 Gange stærkere end de Allierede. Men siden ieg ikke Selv haver været derved, vil ieg ikkun melde, at Campagnen endtes dermed, at Gent blev indtagen udi December Maaned.

Armeen udstod meget af den saa kaldte haarde Vinter, som den Tid begyndte, saa at mange af den overmaade haarde Frost mistede baade Hænder og Fødder. Men Liv-Regimentef til Hest, hvorved ieg stod, slap just Dagen, førend den overmaade strænge Frost begyndte, ind til Dendermonde.

1709 d. 27 Junii kom vi for Tournay eller Dornick. Byen gik over 1709. d. 29 Julii²⁾ og Citadellet d. 4 Aug.³⁾. Til denne Beleiring brugtes en Mængde Escadrons, hvorved ieg ligeledes var commanderet. Samnitz og ieg reede nærmere hen til Fæstningen og saae, hvorledes Infanteriet i største Mængde af de mange Skud udi Stormen trillede ned af Volden.

D. 11^{te} Sept. var ieg med i den bekiendte store Bataille ved Mons eller Malplaquet, hvor de Franske (som Aftenen for Bataillen endnu i stor Mængde drak Viin med os) bleve uddrevne af 3^{de} Retranchementer, de havde inde. De Allierede, som vandt Seieren, maatte, efter Beretning, tabe hen ved 20,000 Mand, og de Franske vel ligesaa mange⁴⁾. Ieg fik endog ved denne Leilighed 1 Blessure. Efter Bataillen, d. 25^{de} Sept., begyndte vi med Bergen eller Mons, og capitulerede denne Fæstning d. 20 Oct., hvormed Campagnen blev sluttet.

Af Historien er det bekiendt, at Kong Frederic den IV^{de} d. 28^{de} Octobris declarerede Krigen imod Sverrig, og d. 12^{te} Novembr. gik Descenten eller Landgangen paa Skaane for sig.

Ieg var den Tid endnu i Brabant. Efter at ieg nu fra under op var avanceret til Cornet og Lieutenant (i hvilke Charger ieg med 14 Blessurer, som ieg havde faaet i 5 Træfninger og Batailler,

¹⁾ 2500 Mand, i Følge Jahn II. 184.

²⁾ 28. Juli. Jahn II. 199.

³⁾ 31. Aug. Jahn II. 200.

⁴⁾ Som bekjendt var de Franskes Tab betydelig ringere end de Allieredes.

maatte staae udi 5 paa 6te Aar og hielpe mig igiennem med en liden Arvepart efter mine salige Forældre, som ei bestod i meere end 3000 og nogle 100 rdlr.), blev ieg den 10de Decembr. benaadet med et Compagnie ved Hr. Oberste Sprengels Dragon-Regiment.

1710. 1710 imod Foraaret blev ieg indkaldet til Danmark.

Siden man nu baade haabede og frygtede, at det kunde komme til noget alvorligt (thi de Danske havde allerede d. 23 Januar. erholdt Seier over de Svenske ved Torsøbroe i Skaane og derpaa indtaget Christianstadt), reisede ieg, som det kaldes, over Hals og Hovedet for at være tilstæde, i fald der skulde skee en Bataille. Men Forsynet vilde ikke, at ieg skulde være med i den u-lykkelige Bataille ved Helsingborg, som skeede d. 10de Martii; thi ieg kom først Dagen efter Bataillen til Helsingør, da Arméen allerede havde retireret sig til Helsingborg.

Ieg vil ingen Anmærkninger giøre over Slaget ved Helsingborg uden denne. De Svenske vare dobbelt eller 2 Gange saa stærke som de Danske¹⁾. Tre Escadroner paa den venstre Fløy vare nyeligen oprettede. De kom ud i saadan Hast, at de ei havde videre end en gammel Kaarde af Tøyhuset ved Siden, men ingen Pistoler ved Sadelen. Ikke desmindere chargerede de paa de Svenskes høiere Floi saaledes, at Oberste Sprengel samt andre Officerer og Gemeene bleve paa Valpladsen. Udi samme Bataille maatte tillige med saa mange brave Officéer en Capitaine navnlig Eric Banner, som havde et Compagnie ved den Kongelige Liv-Garde til Fods, miste sit Liv²⁾, (med hvis Enkefrue ieg (som ad ann. 1713 anføres) blev gift. Efter Bataillen retirerede sig den danske Armée (som sagt er) ind i Helsingborg, som den Tid var nogenledes fast. Siden nu Svensken truede med at ville attackere os, blev tillige med de øvrige Troupes det Sprengelske Regiment og følgelig ieg med mit Compagnie udi Helsingborg rangerede, alt til den Ende i fald Attaquen skulde have gaaet for sig. Men der blev ingen Attaque, og Arméen transporteredes uden nogen Hinder af de Svenske igien til Danmark.

1711. 1711, efter at Arméen igien var sat i Stand, gik Kong Frederik den IVde med sine Allierede for Stralsund første Gang, hvor ieg var med commanderet. D. 28de Aug. blev Dam-

¹⁾ En stor Overdrivelse.

²⁾ Erik Banner, f. 1682 † 1710, var gift med Anna Vind v. d. Kuhla (Vede Simonsen, Hagenskov S. 91).

garden af de Danske indtaget (hvorved ieg og haver været) og d. 7 Sept. Stralsund berendet eller investeret af de Danske, da ieg udi Hovedquarteret for Stralsund d. 28 Sept. allernaadigst blev udnævnt til Maior ved det andet Fyenske National-Regiment til Hest.

Siden Arméen havde Mangel paa Artillerie, kunde vi ei udrette noget af Vigtighed. Imidlertid holdte Arméen det dog længe ud. D. 5 Dec. bleve de Svenske i et hidsigt Udfald af Wismar slagen af de Danske; men ieg var ikke derved. Vi forbleve saa længe for Stralsund indtil Decembr. og nødtes til at bygge Hytter og Stalde for at bierge os og Hestene, indtil vi omsider ei længere kunde holde det ud, men maatte opbryde og marchere tilbage. Vi stode en stor Kulde ud. Den første Nat efter Opbrudet stode vi i Sneen til mit paa Beenene. Men da vi vare komne udaf Pommern, cantonerede vi i Meklenborg.

1712 d. 1ste Aug. faldte den danske Armée ind i det Bremiske, 1712. hvor Pesten ogsaa indfant sig, og en og anden deraf faldt paa Marchen død af Hestene. D. 20 Aug. aabnedes Løbegravene for Stade. Regimentet, hvorved ieg stod, var med commanderet. Endelig maatte Fæstningen d. 7de Sept. efter en hæftig Bombardement overgive sig paa Discretion. Arméen marcherede siden i Egnen for Hamborg, og fik nogle deraf, iblant mit Compagnie, paa en 3 Ugers Tid Quarteerer udi de saakaldte 4 Lande¹⁾. Herefter marcherede Arméen til Meklenborg, da d. 20 Decembr. blev holdet Bataillen ved Gadebusch.

Siden mit Forsæt ikke er at give en Beskrivelse over denne Bataille af det, hvad ieg Selv haver seet, hørt og læst, hvorledes det tilgik, at denne Bataille ikke faldte ud til Fordeel for vore og de Saxiske Trouper, saa vil ieg ikkun anføre, hvad min Person egentlig og fornemmelig betræffer.

Førend Bataillen begyndte, da Arméen om Natten var udrykket paa Bataillepladsen, og Cavaleriet var siddet af Hestene, men dog for at være parat, naar Fienden, som var i Anmarch, kom, stode hos Hestene, skeede det, at Klokken ungefæhr 9 om Morgenens Kongen kom ridende med Generalerne og General-Adjutanterne, som og Oberkrigs Secretairen, Hr. Geheime Raad v. Eickstedt, og holdte just stille ved Regimentet, som blev commanderet af Hr. Græve Laurwigs Successore, Hr. Oberste Rosenørn, ved

¹⁾ Vierlande ved Hamborg.

hvilket Regiment ieg (som ved næstforegaaende Aar ommeldt er) var bleven avanceret og placeret som virkelig Maior; thi den Tid vidste man neppe noget om Characterer ved Militair-Etaten at sige. De Saxiske Generaler Flemming & Bauditz kom tillige med fleere. Ungefæhr 20 Escadrons Saxisk Cavalerie kom paa den ene, og de Svenske paa den anden Side af den der liggende store Skov. Saxerne satte sig ved de Danske, som stode paa den venstre Fløy af Arméen. Kongen med begge Generalitæterne holdt, som forommeldt, stille ved Oberste Rosenørns Regiment. Ieg som Maior var ikke staaet af Hesten, men reed omkring ved Regimentet for at observere, at alting kunde være i god Orden og Bereedskab, naar Befalningen maatte komme, at Regimentet skulle sidde op. Da ieg nu saaledes reed omkring, blev ieg vaer, at de Svenske ankom paa en Hoide og avancerede med deres Canoner og Ammunitions-Vogne. Ieg mærkede ikke endda, om nogen af de nærværende observerede det. Men da ieg saae, at ingen blev det vaer, og frygtede, at nogle Canonkugle kunde komme, hvor Kongen holdt, og træffe hans høie Person med fleere, resolverede ieg at ride til min Svoger, Geheime Raad og Oberkrigs Secretaire v. Eickstedt¹⁾, og bad Ham at see sig om, da ieg visede Ham, at de Svenske vare i An-march og plantede deres Canoner saaledes, at de sigtede til det Stæd, hvor Hans Kongelige Maiestæt med de forhen nævnte holdt. Geheime Raad v. Eickstedt advarede derpaa Kongen, som tillige med andre nærværende bleve vaer, at det forholdte sig saaledes, som sagt er, og de alting tydelig kunde see for deres Øyne. Kongen med sin Suite reed derpaa strax bort fra dette farlige Stæd. Neppe var Hans Kongelige Maiestæt kommen paa Floien af Regimentet, førend 2 à 3 Canonkugler traf paa samme Stæd, fra hvilket Kongen nyelig var reedet. Ieg tør altsaa giøre mig forsikkert om, at næst Guds Forsyn haver ieg ved min i rette Tid giorte Advarsel været Aarsag til, at min allernaadigste Konge hverken blev skudt eller bleseret.

I denne Bataille mistede eller tabte ieg 3 Heste. Den ene blev skudt lige i Brystet med en Canonkugl under mig, saa den faldt nêr, ligesom en Hund kuesker og ligger paa alle fire, med Hovedet udstrakt. Min Oberste Rosenørn raabte til mig, at ieg

¹⁾ Gehejmerraad Valentin v. Eickstedt († 1718) var gift med Kaas's Søster Edel Kathrine Kaas. Hun ægtede 1721 Tordenskjolds Broder, Søofficieren Kaspar Wessel, og døde 1742 (Moe, Tidsskr. f. den norske Personalhist. I. 227 f.).

skulle staae af min Hest, som var skudt. Mit Svar var. at ieg ventede, den stod vel op igien, da ieg formodede, at den var allene faldet af Skræk for Canonskuddet. Endelig stod ieg af, tog mine Pistoler, løb hastig omkring Escadronen, som var i fuld Anmarch, tog Hesten fra min Trompeter, reed til Escadronen og Regimentet igien, som allereede var anrykket paa det fiendtlige Infanterie, hvis Cavalerie alt var slaget. Infanteriet havde Canoner og Piquenérer. General Dewitz kom ridende og raabte at giøre Halt; vi havde giort som brave Folk; thi vi gik lige ind paa Piquerne.

Det ommeldte Rosenørnske Regiment var posteret paa den venstre Fløi af Arméens hoiere Fløi i den forreste Linie og stødte til vores Infanterie. Regimentets gamle Stamme (thi de 2 nye hværvede Escadrons bleve tilbage udi Rensborg) bestod af 3 Escadrons og hvert Escadron af tvende Compagnier, hvert Compagnie af 79 Heste. Undtagen 3 Mand marcherede vi complet udi Bataillen og fægtede saa retskaffen, at alle 3 Escadrons efter Bataillen ei udgiorde meere end en eneste Escadron, og iblant Fangerne vare ei fleere end 3 Officerer af det heele Regiment. Regimentet blev tvende Gange allernaadigst betakket, første Gang ved General Dewitz strax efter Bataillen og anden Gang udi efterfølgende 1713^{de} Aar (da Græve Steenbock allerede med sin Armée var indrykket i Tønningen), hvilket her for Sammenhængets Skyld vorder anført. Da nemlig den ganske Armée var udrykket ved Hollingstede, 2 Mile fra Husum, og Kong Frederik med Czaar Peter Alexiowitz og adskillige Generaler kom ridende, hvor ieg holdte for den overblevne Escadron, sagde Kongen ganske høit til Czaaren: Broder Peter! der holder det Regiment, som haver giort saa vel udi Bataillen ved Gadebusch; og fremdeeles til General Dewitz: Riid hen og siig dem Tak anden Gang.

Efter denne Bataille marcherede den Svenske Felt Marskalk Græve Steenbok over Traven ind udi Holsteen, og blev d. 8 Ian. 1713. 1713 efter Steenboks Ordre Altona og tillige Hans Lykke afbrændt; thi berørte Feltmarskalk, som retirerede sig under Tønningen og siden blev indtagen udi Fæstningen, nødtes til formedelst den saa kaldte Oldenswortske Capitulation d. d. 26^{de} Maii¹⁾ at overgive sig med den heele Svenske Armée Kong Frederik den IV^{de} til Krigsfanger.

¹⁾ Læs: 16. Maj.

Det hører ikke til min Plan her af Historien og egen Hu-kommelse at fortælle de samme Tid forefaldne Omstændigheder; thi ieg skriver fornemmelig mit Levnets Løb. Ieg maa da melde, at ieg endogsaa paa min March udaf det Meklenborgske ind i Holsteen paa nye fik et stort Beviis paa den Høiestes Beskiaermelse over mig, hvilken ieg forhen stedse haver kundet spore; thi da Arméen var marcheret ind fra Gadebusch til Holsteen, bleve vi indquarterede i en Bye, i hvilken Præsten nogen Tid forhen havde været død. I den Gaard, hvor mig Quarteer som Maior blev anvist, vare alle af Pest uddøde (i Kiøbenhavn havde den fornemmelig grasseret A^o 1711). Ieg kom fra Parolen eller Ordren om Natten Klokken et for at bringe min Oberste samme (Maioren maatte Selv hente Ordren), hvorefter ieg reed til mit Quarteer i samme bemelte Gaard. I Stuen stod en god Seng, behængt med mange Slags Løg og andet meere, som bruges i Pestens Tid. Ieg baade var mat og træt af den lange Riden. Da vores Bagage endnu ei var ankommen, klædte ieg mig af mine Klæder og Støvle, tog noget af mit Nattøi, som ieg havde hos mig, paa, befalede mig Gud og lagde mig i Sengen, sov meget got og stod frisk og sund op igien om Morgenen uden at feile noget derefter.

Efter at det Steinbockske Corps d'Armée var bleven fangen, marcherede de Ryssiske og Saxiske Trouper udi Iulio ind i Pommern og erobrede Stettin. Men dette Tog vedkom ikke den danske Armée. Da nu den sidstbenævnte Armée var gaaet i Vinter-quarter, fik ieg til Ægte min første, nu salige Frue, Anna Wind von der Kuhla, som havde sin første Mand ikkun i ungefæhr 6 Uger¹⁾, hvorom forhen ved Aaret 1710 er bleven meldt.

Hidindtil var ieg bleven avanceret uden at blive nogen fore-
1714. trokken, men 1714 d. 19 Ian. blev min udi Bataillen ved Gadebusch allerpligtskyldigst beviiste Forhold ved min Konges særdeeles Naade og Mildhed saaledes belønnet, at ieg andre blev foretrukken og derved forfremmet til Oberst-Lieutenant af Cavaleriet, hvorimod ved Forhør og Krigsræt efter Bataillen noie undersøgtes, hvad Opførsel en og anden havde brugt, hvorom ieg ei videre vil røre.

D. 7 Febr.²⁾ gik Tønningen over til de Danske, og d.

¹⁾ Følgelig kan hendes første Bryllup ikke have staaet 1709, som det siges hos Vedel Simonsen, Hagenskov S. 91.

²⁾ 8. Febr. (Vaupell I. 499).

10 Mart. blev Fæstningen raseret. Original-Ordren, som den Holstein-Gottorpske Administrator havde udgivet, at Commandant Wulf udi Tønningen skulde imodtage den Svenske Armée, kom siden for Lyset¹⁾. Herved er det vel værdt at antegnes, da det, saaviit mig vitterligt er, ei findes udi de paa Prent udgangne Historier, at den nær til mig beslægtede Generallieutenant Hvidfeldt²⁾ var Hovedmanden, som skaffede Original Ordren tilstæde, et Document, hvorudi Danmarks Ræt paa den Fyrstlige Andeel af Slesvig fornemmelig er grundet.

D. 22 Nov. ankom Kong Carl den XII udaf Tyrkiet til Stralsund, hvorved Krigen blev meere og meere hæftig. 1715 1715.
d. 24 Apr. slog Admiral Gabel den Svenske Escadre totaliter under Femern. I Jun. bloqueredes Wismar, om hvis Overgivelse meldes i efterfølgende Aar. Ved denne Bloquade var hverken ieg eller Regimentet, hvorved ieg stod, nærværende. Men ieg var med for Stralsund, hvor Kong Frederich med sine Allierede anden Gang ankom d. 12 Iulii. D. 15 Iul. beleiredes denne Fæstning, og siden Stralsund ikke kunde indtages, uden der skulde komme en Flode til Hielp, saa anfører ieg med faa Ord, at Sehestedt d. 24 Sept. slog den Svenske Flotille og bemestrede sig Indfarten til Stralsund. Udi Nov. Maanedes Begyndelse begyndtes egentlig med Canoneringen og Bombarderingen. D. 15 Nov.³⁾ indtoges det bekiente Retranchement for Stralsund. Alt dette anføres ikkun kortelig for Sammenhængets Skyld. Men om Landgangen paa Rygen, som skeede d. 16^{de} Nov., som var saa nødvendig, at vi ellers ei kunde blevet Mester af Stralsund, vil ieg melde nogle Omstændigheder, allerhelst ieg Selv derved haver været. Kongen af Sverrig var paa Øen for at hindre denne Landgang. Den danske Armée laae 13 Dage paa Vandet indskibet, førend den fik den rette Vind at kunde sætte i Land. Den Tid nu dette rette Tempo kom, maatte det ganske Cavalerie seile en Tour neer ad Kysten, ligesom de ville sætte der i Landet, hvor den største Deel af den Svenske Armée var posteret for at tage imod os. Men det var ikkun en Finte. Imidlertid satte

¹⁾ Jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. VI. 40 ff.

²⁾ Henrik Jørgen Hvitfeldt (f. 1674 † 1751) ægtede 1713 (sin anden Hustru) Birgitte Christine Kaas (f. 1682 † 1761), en Søster til Autobiografiens Forfatter (Personalhist. Tidsskr. III. 202 Tab.).

³⁾ Skal være Natten mellem 4. og 5. Novbr.

Infanteriet andensteds i Land og opkastede et stærkt Retranchement. Kongen af Sverrige, der opholdte sig ved den største Deel af sine Trouper (som vi siden finde at vide), mærkede dette Strategema, tog derfor hans heele Cavalerie, som Han havde paa Rygen, marcherede i største Hast til det Stæd, vi var gaaet i Land, og attaquerede med det lidet Infanterie, Han kunde faae med sig, det forhen omnævnte Retranchement. Kongen tabte 2 à 3 Heste, som bleve under Ham skudte, og holdtes af alle for at være død, siden det var en haard Træfning og stôr Ild af os, baade af Canoner og smaat Gevæhr. De Svenske attaquerede med saadan Fermeté og vare saa nær ind paa Retranchementet, at ieg om Morgenen d. 17 Nov., da Svensken havde retireret, saae 3 à 4 Mousqueteerer, der laae dode ved Graven af Retranchementet med afbrudte Spanske Ryttere udi deres Hænder. General Bassewitz laae og død ved Retranchementet med flere Generaler og andre Officerer, og ikke langt derfra General Grothausen¹⁾. Cavaleriet satte i Land under al den Ild. Vi havde Baade ved vore Skibe for at sætte Folk og Munderingen paa til Lands, og da det ikke anderledes kunde lade sig giøre i saadan Hast, bleve Hestene kastede udaf Skibet i Vandet for at svømme til Lands. Ellers er endnu at bemærke, at Landgangen skeede ved Stresau (ikke langt fra Podebusch) og Attaquen paa Dewitz. Da denne Attaque var forbi, avancerede vi d. 17 Nov. frem udi fuld Iagen efter de Slagne indtil den saa kaldede Olde Fehe, hvor vi toge de fleeste Svenske Fangen, som derhen havde taget Flugten. Samme Dag blev Hornværket for Stralsund indtaget. Vi, som havde været paa Rygen, transporteredes igien over til Pommern for Stralsund, hvorfra Kong Carl den XII^{te} d. 22 Nov. om Natten i haard Veir paa et lidet Fehrtøi begav sig bort og gik over Øster-Søen til Skaane, hvorefter Stralsund d. 23 Nov. overgav sig til Kongen af Danmark ved Acord.

Da ieg, som tiit er erindret, skriver mit Levnets Løb, er det ikke mit Forsæt at melde, hvad sig hist og her tildrog. Ieg vil ikkun anføre, hvad mig for Stralsund arriverede Imod Aften i Maane-Skin var ieg med 3^{de} andre Officers reeden uden for Feltvægtten, og vi taledes med hverandre. Uden at regardere det kom vi for nær ved den Svenske dobbelte Post, som var udsat og bestod af 24

¹⁾ Begge i svensk Tjeneste.

Mand, commanderede af en Lieutenant eller Cornet. De raabte os an: Wer da? Vi svarede: God Dansk. Strax gave de Ild paa os og reede hastig derfra indtil deres Vagt. Vi bleve ved at ride udi Skrit. indtil vi igien traf paa en dobbelt Post, som ligeledes anraabte os, da vi svarede: God Dansk. Derpaa gave de Ild, men uden at træffe os. De reede derefter tilbage ligesom de andre til deres Vagt. Da vi vare komne Vagten saa nær, sagde ieg til de andre, som vare med mig: Enten skal vi rangere os i et Glied og en af os commandere, ligesom vi vare en Patrouille, eller vi maa stille os an som en Commando, der vil attackere og ophæve Vagten, eller og vi maa resolve at ride tilbage. Vi udvalgte det første, og de udtog mig til at commandere dem. Ieg reed da foran lige paa Vagten, som stod mod Stranden, noget afsides fra Byen og Værkerne, da ieg stødte først an paa en frisk Post, som ligeledes raabte os an og gav strax Ild paa os og derefter reed meget hastig tilbage til Vagten. Ieg tog min Carabiner, som ieg havde for ved mig i Sadelen, og gav igien Ild efter ham, men veed ikke, om ieg traf eller ei, siden han reed saa hastig. I det ieg kastede min Carabiner igien i Sadelen, kastede ieg feil, da Carabineren faldt paa Iorden. Den ganske Vagt begyndte derpaa at fyre paa os. Men ieg gav mig dog Tid at stige af Hesten og tage min Carabiner op igien for ikke at have den Skam at have tabt den; satte mig saa igien paa min Hest for de andre, da Vagten imidlertid gav Ild, først af Carabinerne, dernæst af deres Pistoler. Kuglerne fløy som Ærter om vores Ørene, men ingen af os blev troffen. Vi bleve ved at avancere. Vagten, som allerede havde forskudt sig, og som endelig efter Anseende begyndte at troe, at vi vare en Commando og havde fleere efter os, toge Flugten og satte dem bag en liden Opkastning paa deres Post, hvor vi marcherede uden for. Der fandtes til al Uheld en liden Aabning, som vi passerede. En af mine Camerader, Maior Munch, blev den vaer. Han reed derind. Ieg raabte til Ham, at han skulde blive hos os andre; men der var ingen Gehør. Hvorfor Maior Munch, som var kommen inden for Opkastningen imellem dem, blev af dem enten stukket eller skudt ihjel. Da vi nu bleve ved at avancere, toge de Svenske Flugten, og vi forfulgte dem inden for Slag-Bommen for Byen. Havde Maior Munch lydet mit Raad og var bleven hos os, var det ikke arriveret Ham, Helst da Svensken udi saadan Hast havde retireret sig. Svensken havde saa ofte atta-

queret vores Vagt og Poster, som vare udsatte ved Fuglestangen; derfor syntes vi, at det burde revancheres.

1716. 1716 d. 19 April overgav sig Wismar til de Danske efter en langvarig Bloquade, og d. 28 Jun. blev den saa kaldte Hvalfisk, som bedækkede Havnen af Wismar, sprænget. Dog det hører ikke til min Plan, men vel dette, som nu følger, nemlig: d. 18 Jul.¹⁾ ankom Czaar Peter Alexiowitz fra Meklenborg til Kiøbenhavn med de første 8000 Russer, fordeelte paa 48 Galleyer, efter hvilke siden fulgte 38000²⁾, som alle camperede uden for Østerport indtil gammel Vartoug, og havde Russerne, uden at det var bekiendt, i stæden for 5 7 à 8 M. i hvert Telt. D. 8 Sept. ginge de Russiske Trouper i Leiren for eller ved Kiøbenhavn. Af de danske Trouper camperede hen ved 20000³⁾ Mand og fleere, og siden ieg selv var med i Leiren, saa kand ieg ei undlade end ydermeere efterfølgende Omstændigheder at anføre. D. 24 Aug. gjorde de Svenske et Indfald Nordenfields i Norge⁴⁾. Derimod saae det i Siælland ud til et Indfald udi Skaane, hvorhen Kong Carl den XII^{te} ogsaa begav sig. D. 23 Sept. besaae Kong Frederik den IV^{de} og Czaaren den Allierede Flode paa Reeden. Det tegnede til en forestaaende Transport. Men der opvakte nogen Misforstaaelse eller Mistanke, saa at alting blev til intet. D. 27 Oct. toge Czaaren og Czarinden Afskeed fra Danmark. De toge bort igiennem Fyen og Holsteen til Hamborg⁵⁾ men Trouperne ginge bort til Søes.
1717. 1717 blev den priisværdige og for Kongen saa vel som Cavaleriet efter Landets Beskaffenhed meget fordeelagtige Indretning med Rytter-Districterne for 12 Regimenter giort, som i en Snees

¹⁾ Skal være 17. Juli.

²⁾ Tallet er for stort, jvfr. Hist. Tidsskr. 5. R. III. 76, 78. Det synes ogsaa, som om Forf. selv har tvivlet om Tallets Rigtighed, thi der er sat Mærker ved det, som skulde det udgaa.

³⁾ Eller 26,000. Der er rettet ved Tallet; først har der staaet 10,000.

⁴⁾ 1716 tænkte den svenske Konge paa at angribe det nordenfjeldske Norge, men Planen opgaves. General Kaas har husket fejl, han tænker paa Begivenhederne 1718, thi da udstedte den svenske General Armfelt netop 24. Aug. (gl. St.) et Opraab til Nordmændene, inden han overskred Grænsen (Norsk Hist. Tidsskr. 2. R. II. 196, 209).

⁵⁾ Saaledes ogsaa Beretningen i Maanedsskr. Orion IV. 175, hvorimod Torm (Suhms Nye Samll. II. 36) lader Rejsen gaa over Laaland. Hint er imidlertid det rette, jvfr. H. L. C. Bacmeister, Beyträge zur Geschichte Peters des Grossen, III. Riga 1784. S. 114.

Aars Tid vedvarede. Ieg anfører denne Indretning i mit Levnets Løb af den Aarsag, siden ieg i de efterfølgende Aaringer om Cavaleriets Indretning efter Kongelig Befalning adskillige Gange haver maattet indgive mine allerunderdanigste Betænkninger.

At udi efterfølgende Aar d. 10^{de} Nov.¹⁾ de Svenske ind- 1718. faldte Syndenfields i Norge; at Kong Carl den XII Natten imellem den 11^{te} og 12^{te} Decembr. udi Løbe-Gravene for Frederikshald mistede sit Liv; at Aaret derefter d. 2 Ian. den Svenske General 1719. Ahrenfeld²⁾ forlod Trondhiem³⁾, og Hans Tropper omkomme fast alle⁴⁾ i Sneen paa Klipperne; at Norge d. 13 Ian. fandtes befriet fra al fiendtlig Magt; at den danske Armée gik til Norge og Bahuus Lehn; — alt dette er noget, som her løseligen anføres for at vise Krigens Sammenhæng, men dog mig ikke vedkommer, siden ieg ei haver været ved disse Expeditioner, men vel Regimentet, hvor- med ieg siden blev benaadet, hvorom ved Aaret 1731 meldes.

1720 blev endelig Freden med de Svenske ved den danske 1720. Ministre, Generalmaior Povel de Løwenørn, bragt i Stand.

Nu syntes ieg at være kommen til nogen Roelighed. Ieg overveiede hos mig Selv, at ieg havde bivaanet og igiennemgaaet ved den høiestes Forsyn de foranførte Felttoge foruden mange andre smaae Actioner, Parthier og Commandoes, hvilke er for vidtloftig at opregne. Ieg erindrede mig den Sorrig, ieg havde prøvet, da mine Forældre i min Ungdom hendøde; da ieg i Krigen udi Nederlandene mistede tvende Mørbrødre, som vare Bielker; desligeste at Slaget ved Høchstedt borttog mig trende Fættre, ligeledes Bielker, tillige med min Broder Iens Iørgen Kaas, ved Malplaquet en Fætter, Capt. Kaas. Men al den nu nævnte Sorrig var forlængst overstanden. Ieg glædedes derved, at ieg havde en Broder endnu i Live, navnlig Hans Christopher Kaas. Det er altsaa begribeligt, hvor dybt det maatte trænge mig til Hierte, da ieg udi efterfølgende Aar endog maatte miste denne min eneste 1721. overblevne Broder, Ritmester Hans Christopher Kaas, som en vis R. udi Nyekiøbing paa Falster ved en af sine underhavende Rytter paa en forræderisk Maade lod ihjelskyde. Rytteren tog Flugten over et Gierde og begav sig i sit Quarteer, men siden

¹⁾ Skal være 8. Novbr.

²⁾ o: Armfelt.

³⁾ Svenskerne vare ikke Herrer over Byen Throndhjem.

⁴⁾ Overdrivelse, se (Norsk) Hist. Tidsskr. 2. R. II. 258 f.

der paa Gierdet var bleven et Stykke af Rytterkappen, blev Gierningsmanden derved røbt, at Rytterne maatte fremvise deres Kapper. Begge Personer, som vare skyldige udi min Broders Død, bleve siden henrettede¹⁾.

1722-24. Ieg kunde vel her anføre, at ieg Selv i disse Aaringer af onde Mennesker blev eftertragtet paa Livet; men det er best at forbigaae saadane bedrøvelige Omstændigheder.

1725. Dette Aar gav mig den Glæde, at ieg den 1^{ste} Octobr. blev allernaadigst udnævnt til Oberst af Cavaleriet.

1726-30. Udi disse Aaringer levede ieg i Stilhed. Men Aaret, førend Kiøbenhavn overgik den store Ildebrand, følgelig A^o 1727, da ieg med 5 Compagnier laa indquarteeret paa Iordslov²⁾ i Stevens Herred udi Siælland og skiøde med Pistolerne efter Maalet, havde en just paa det Stæd, hvor ieg stod og afskiød, nemlig for Vinduet, lagt et heelt Pund Krud, som tændtes ved en Gnist af Pistol-Skuddet. Krudet slog mig til al Lykke for Brystet, hvorved dets største Kraft formindskedes, men Luen slog mig i Ansigtet, saa at Haar og Hud gik af. Endskiønt Øinene ved Guds Forsyn bevaredes, forgik dog en lang Tid, førend ieg kunde komme i Stand igien. Ieg var den Tid virkelig Oberstlieutenant ved Hr. General-Maior Schacks Regiment udi Falster.

1730. 1730 d. 11^{te} Oct. døde Kong Frederik den IV^{de}, og var ieg til H. Kongelige M^{ts} Liigfærd udi Roeskilde commanderet som Oberster og maatte hielpe med at bære Liget.

1731. 1731 d. 12^{te} Febr. blev Cheffen for det den Tid kaldte 2^{det} Iydske Cuirasseer-Regiment, Hr. General-Maior v. Lüttichau³⁾ forfremmet til General-Lieutenant af Cavaleriet; og d. 19 dito blev ieg af Kong Christian den VI^{te} benaadet med det nu nævnte Regiment, som haver været med udi Nederlandene, Meklenborg, Pommern, Bremen og udi Norge etc., og have, førend det confereredes Hr. Generallieutenant v. Lüttichau, dets Cheffer været v. Üterwick⁴⁾ og siden v. Brockdorf⁵⁾.

1) Begivenheden foregik Natten mellem 12. og 13. Febr. 1723 i Stubbekjøbing Ophavsmanden, Lieutenant Jens Rosenkrantz, blev skudt 1. April s. A. i Nykjøbing. Hans Christoffer Kaas var født 1695 (Leerbech, Beskriv. over Ringe Sogn S. 15—16. Personahist. Tidsskr. III. 168).

2) Gjordslev hørte til et af Rytterdistrikterne.

3) Hans Helmuth v. Lüttichau, † 1732.

4) Adam Martin Utterwich, † 1706 ved Ramelliers.

5) Bendix Brockdorf.

I disse Aaringer fik ieg Beviis derpaa, at det ei er forgiæves 1732-33. at have tient op fra Rytter af for til Gavns at udrette, hvad en Regimentschef i alle Tilfælde paaligger, hvilket i næstfølgende Aar 1734. endydermeere giortes nodig, da det mig allernaadigst betroede Regiment var iblant de 6000 Mand, som bleve overladte til Kaiser Carl den VI^{tes} Tieneste for at marchere til Rhinstrømmen under Hr. Generallieutenant Mørners Commando.

D. 13 og 15 April brækkede Regimentet op fra Randers, Biellerup-Ladegaard, Aarhus og Skanderborg, og vare vi (for at nævne nogle af de fornemmeste Stæder, vi kom til paa vores March) d. 29 Apr. i Schleswig, d. 4 May i Bramstede, d. 15—17 dito udi Leiren ved Ottensen, d. 19 dito ved Blanckenæs, hvorfra vi transporteredes over Elve-Strømmen. Vi passerede da Buxtehude, ginge igiennem Vehrden eller Fehrden over Aller-Strømmen og igiennem Høye og Nienburg over Weseren. D. 30 May kom vi til Statthagen, derefter til Rinteln og Lemgow. D. 6 Jun. igiennem Rietberg, siden Lippstadt, hvor vi gik over Lippe-Strømmen, og dernæst Meschede, hvori vi passerede Roerstrømmen. Siden gik vores March over Olepe udi Hertugdømmet Westphalen, Friedenthal udi det Siegenske, ved eller rettere igiennem Ronekel over Lahnestrømmen, og kom vi end videre paa vores March til Idstein, Franckfurt, Darmstadt, Bensheim, Weinheim, Heidelberg, Wieseloch.

D. 3 Jul. kom vi for Philippsborg og bleve posterede paa den venstre Floi af det første Træffen. Commandoen førtes af Hr. Generallieutenant v. Mørner og de Herrer General-Maiorer Græve Friis og af v. Scholten. Det ganske Corps d'Armée bestoed af 6 Bataillons og 12 Escadrons, som udgior de forhen ommelte 6000 Mand. Vores Ankomst skeede sildigere, end Prinds Eugene, som commanderede den Kaiserlige Armée, ynskede. Ieg kand ei vide, hvorfor vores Corps d'Armée ei kom tiligere, siden ieg ei just kand give Raison for en og anden March, ikke heller hvad Ophold der hist og her kand være giort.

Over denne Kriig ved Rhinstrømmen giordes i Almindelighed denne i sig selv fuldkommen rigtige Reflexion, at Prinds Eugene, hvis Maxime det stedse var at attaquere Fienden først, endog i de Tilfælde, hvor man frygtede for at vorde attaqueret, naar Fienden havde Overhaanden, maatte af visse politiske Aarsager gaae ganske forsigtig og defensiv til Værks. Heraf kom det, at Philippsborg fik ingen Undsætning, og vi, som kom d. 12 Jul. og

forbleve ved Wiesenthal, saae paa, at Philippsborg den 19^{de} Iulii maatte overgive sig til de Franske. Det navnkundige Retranchement forhindrede ogsaa meget al Undsætning.

Efter Philippsborgs Overgivelse kom mit betroede Regiment d. 1 Aug. at staae ved Bruchsal, og (uden at nævne de smaa Stæder) vare vi d. 9 Sept. ved Heidelberg, siden ved Ladenburg. D. 5 Oct. var vi ved Lamprechtsheim, kom siden til Gros-Rohrheim, Gernsheim, d. 8^{de} til Geinsheim, siden til Bibrich imellem Wisbaden og Schwalbach, hvor vi laae 5 à 6 Dage stille; d. 14 til Camberg, hvor vi bleve mynstrede af General Mørner. Vi maatte da marchere ikke allene denne October-Maaned, men endog heele November-Maaned igiennem, indtil endelig de danske Trouper fik deres Vinter Quarteerer fra Coblentz af ved Siden af Lahnstrømmen udi det Nassau-Dillenburgske, Sayn og Witgenstein indtil de Cølnske Lande.

Ieg kand en og anden synes at have været for vitløftig i at opregne vores March; men det skeer for at betegne, at vi have maattet brav, endog sildig ud paa Aaret, marchere, da det var saa got som Vinter. Der passerede egentlig i denne Campagne ei noget, uden hvad sædvanlig ved Arméerne forefalder; dog saaes der saadane Indretninger og Anstalter, hvoraf endogsaa de, som havde været i mange Campagner, kunde have stor Nytte, hvorhen efterfølgende kand regnes. Ieg commanderede nemlig paa Marchen fra Philippsborg til Bruchsal Arriere-Garden, som bestod af Grenadererne til Hest og alle Carabiniers til Hest med 500 Husarer, for at opholde de Franske, indtil Arméen kunde sætte sig; thi vi frygtede for at vorde incommoderet udi vores Retraite. Til dette meget honorable Commando blev ieg udtagen. Der lod sig imidlertid ingen Franzmand see, hvilket var Skade, siden Prinds Eugene havde ladet foranstalte, at der var Infanterie med Canoner postéret udi Buskagen.

Om Vinteren maatte ieg paa en kort Tid foretage mig en Reise til Danmark.

1735. 1735 d. 4 Mart. forfremmedes ieg ved min Kongens Naade til General-Maior af Cavaleriet, Græve Friis derimod quittede Tienesten og gik til Danmark. D. 9 Apr. brækkede mit underhavende Regiment op udaf sine paa den saa kaldte Westerwald havde Vinterquarteerer, og vare Bensheim, Lorsch, Schwezingen, Ketsch, Ladeburg, Lambert, Gernheim og Gros-Gero de Stæder, hvor vi campérede. Udi Ordre de Bataille var ieg paa den venstre

Floi udi det første Træffen, nemlig de Herrer General-Maiorer Stein, Bernes, Pompietin og ieg, Kaas. D. 27 Sept. var Hovedquarteeret ved Maintz. D. 28 dito ginge nogle Danske over Rhinen, og vi havde vores Leier ved Mombach; d. 31 dito ved Bingen. Hensigten var denne. Feltmarskalk Græv Seckendorf vilde giort et Indfald i de Franske Provinzer. Preusserne vare vel allerede paa Marchen, men maatte efter deres Konges Ordre marchere tilbage; de Danske derimod fandtes dertil ganske villige. Der foretoges da af Feldmarskalk Seckendorf den berømmelige March hen ved Moselstrømmen (som vi passérede ved Bern-Cassel) over den saa kaldt Hundsruck. Denne March var efter Kriigsforfarnes Tilstaaelse indrettet med saa megen Forsigtighed og Konst (iblant andet med at postére Grenadeers-Compagnierne ved Siderne af vores March), at, endskiønt vi maatte marchere igiennem store og tykke Skove, iblant andet igiennem den saa kaldte Sohner-Wald, hvor mange Partier hist og her opholdte sig i Skoven, dog alligevel ingen turde angribe os, hvor det ellers havde været ganske læt for Fienden at falde ind paa os. Ieg var commanderet for at convoiere Bagagen, som fulgte strax bag efter Arméen, og kom lykkelig frem, endskiønt man hist og her blev nogle fiendtlige Parthier vaer. Under Seckendorf havde vi en Ordre de Bataille den venstre Floi.

D. 3 Oct. stod det danske Cavalerie tæt ved Brezenen, som var Hovedquarteeret, og d. 5 dito ved Dernbach og siden ved Simmern; d. 9 dito ved Hirschfeld. Udaf Leiren ved Hirschfeld gik under Hr. General Mørners Commando et Detachement til¹⁾, men ieg var ikke med commanderet. D. 15 dito havde vi vores Leier ved Monzelfeld, som var Hoved Quarteeret; d. 18 dito ved Mullen, hvor d. 23 dito skeede Rencontren ved Closter-Clausen. De Danske stode ved en Landsbye, kaldet Ribenich ved Salmfloden eller den saa kaldte Salmbach (hvor man, som siden mærkedes, paa nogle Stæder kunde ride igiennem), og de Franske under Bellisles Commando paa hin Side af denne Salmbach. Siden det meste betræffede Infanteriet (hvoriblant vare 3 Bataillons Danske), som delogérede Fienden fra Ribenich og den ved samme Landsbye occuperede Broe, saa vil ieg ikkun anføre, at Rencontren skeede om Aftenen, at vi maatte staae den ganske Nat under Gevær, at det regnede den ganske Nat, ligesom det øsede af Spanderne, og der siden gaves saadan Ild, i særdeleshed af de Franske, at det

¹⁾ Navnet ikke udfyldt i Orig.

var saa lyst, at man kunde have seet en Skilling paa Iorden. D. 24 dito om Morgenen, da vi tænkte at skulde have faaet en Action eller Træfning, vare de Franske flygtet over Hals og Hovedet til Trier, ræt ligesom de kunde have tabt en Bataille, og havde de kasted en Mængde af Tælder, Cuirasser og Flinter bort, saa at Arrieregarden ikke kunde atraperes.

Paa selvsamme Dag var Hertugen af Bayern og af de Danske Hr. Generallieutenant Amthor og ieg, Kaas, som General-Maior commanderet paa hiin Side af Salmfloden, hvorhen de Franske havde taget Flugten. Det medhavende Commando bestod af 1000 Heste og alle velberedne Husarer og Illyrier under Hr. Gen. Maior Ghilany. Desforuden var af Infanteriet en General-Maior, om ieg mindes ræt v. Dombroik, commanderet med 10 Grenadeer-Compagnier. Men Fienden var, som sagt, i største Hast bortflygtet, og det kom ei til nogen Action.

Uagtet nu i disse begge Campagner ingen Batailler leveredes, haver man dog aldeles ingen Aarsag at tale om disse Campagner, som af nogle uforfarne skeer, med en Slags Foragt; thi, ei at melde om, at Rencontren ved Closter-Clauseln kunde have bleven meget blodig, saa ere det ikke Bataillerne i sig selv, men meget meere de foregaaende Ting, fortræffelige Indretninger, Marcher og Anstalter, hvoraf det meeste kand læres, hvilket ieg, som dog forhen haver været i saa mange Campagner, tilforladelig kand bevidne. Prinds Eugene var endnu den Selvsamme som forhen, og Seckendorf var just denne, som af Eugene (der kiendte sine Generaler) frem for alle andre til Kaiseren blev recommanderet. Og hvad havde Seckendorf vel ikke kundet udrette, endog i Frankrige Selv? Men Stilstanden, som strax paafulgte, var Aarsag, at Seckendorfs ypperlige Proiecter ei kunde fuldbyrdes.

For nu videre at vise vores March, Saa var d. 27 Oct. Hoved-Quarteret i Picon. Erdingen, Welschbillig, Bideborg, Sinsfeld, Geroldstein, Kerpen, Adenau(?), Keslingen, Weilersh . ., Kentenich, Liedberg etc. vare de Stæder, hvor vi derefter kom hen og til paa vores March. D. 27 Nov. kom vi først i vore Vinterquarteerer, og ieg i særdeleshed fik mit Quarter i Ørdingen. Men vi forbleve 1736. ei længe roelig derudi; thi d. 1 Ian. 1736, følgelig paa Nytaars-Dagen, maatte Regimentet begynde med sin March udaf det Cølniske til Luyck, hvor vi d. 16 Ian. arriverede.

Om Luyck og, hvad sammesteds tildrog sig, kunde ieg vel anføre et og andet, men siden det ikke egentlig henhører til mit

Levnets-Løb, bemærker ieg ikkun, at d. 2 Maii marcherede vi fra Lüttich igiennem det Westphalske, Bremenske og Hannoverske. Ieg vil nævne nogle af de Stæder, vi kom til paa vores March. Viset, Herzogenriede, Linnich, Grevenbrock, Solingen, Luttrichhausen, Unna, Herdike kom vi til i¹⁾). Siden kom vi til Ham ved Lippestrømmen, Wiedenbrugge, Rheda, Halle udi Grævskabet Ravensperg, til Ravensperg, Borgholz, Allendorf, Høxter nogle Mile fra Osnabrück, Lohn, Vecht, Wildhausen, Moerkerk, Lemwarden, Bremen, Seehusen, Ottersberg, Closter-Zeven, Horneborg. Herefter passerede vi Elb-Strømmen, og d. 8 Jun. ankom ieg udi Leiren ved Altona eller Ottensen, hvorfra vi d. 28 dito opbrækkede og marcherede alle Regimenter forbi ind udi Siælland, og ankom vi²⁾) udi Slagelse, da en Deel af Regimentet blev indquarteeret udi samme Bye, og Resten af Regimentet paa Antvortskov-Slot; og kand ieg med Sandhed roese mig deraf, at Regimentet blev af mig hiembragt i den ypperligste Tilstand, endskjønt vi maatte marchere saa got som om Vinteren, og mit betroede Regiment frem for de andre Cavalerie-Regimenter gjorde den længste Tour baade paa Ud- og Hiem-Marchen.

1737 & 38 skeede udi den af Kong Frederik den IV^{de} ved Cavaleriet 1737-38. gjorde Indretning en Forandring. Cavaleriet indlagdes i Kiøbstæderne og mistede de havde Baraquer, hvilket foraarsagede større Udgivter, da Cavaleriet forhen gav Penge til Kongens Casse. Regimentet adspredtes, hvilket var en stor Skade for den gode Orden, Disciplin og heele Oeconomien. Ieg anfører dette i mit Levnets Løb, da ieg ei allene, førend denne Forandring skeede, men endog siden, da man havde i Sinde at sætte alting paa den gamle Fod, herover haver maattet indgive mit allerunderdanigste Betænkende.

Sidst udi dette Aar opkom Dispute med Hannover om det 1738. Steinhorstiske, da endog de i Norge liggende Regimenter ligesaa-vel som de udi Danmark maatte holde sig marchfærdige. Sverrige vilde efter Sigende have taget vores Parti, ventelig for at faae Bremen igien.

Udi Begyndelsen af dette Aar skulle mit betroede Regiment 1739. ligeledes marchere; men strax derpaa fulgte et Forliig med Hannover og siden en Reduction.

1740 d. 28 Nov. glædedes ieg paa den da regierende 1740.

¹⁾ Saaledes i Orig.

²⁾ Datum ladt in blanco.

Dronning Sophie Magdalenes Geburtsdag, da ieg ved Christiansborg-Slots Indvielse var tilstæde, ei allene med en paa denne Indvielse slagne Sølv-Medaille, men endog med Ridder-ordenen af Danebrog¹).

- 1741-42. 1741 forsvand i Roelighed, derimod opkom 1742 Disputen med Sverrig angl. hvem der skulde være Thronfølger. Hvert Regiment blev forstærket med 144 Mand og Heste, hvoraf (som ieg den Tid allerunderdanigst forestillede og videre p. kand sees) man kunde have formeret det 9^{de} Compagnie og af 3 Compagnier 1 Escadron, med dobbelt Fordeel ei allene i Henseende til Omkostningerne. men endog til en Avantage over Fienden, siden man da faaer flere Officerer for Escadronen, hvilket er største Magt paaliggende, og desforuden en Escadron af 3 Compagnier (hvert Compagnie 61 stærk) bedre kand overflygle Fienden end 1 Escadron af 2 Compagnier (hvert Compagnie til 79 Mand). Men Hestene, som efter Indretningen skulle staae i Bereedskab hos Proprietarierne. blev sildig udtagne, og den Tid de endelig bleve udtagne, cassetes vel adskillige som udygtige, men Regimenterne maatte dog imodtage mange slette Heste. Mandskabet fik vi ligeledes meget sildig, da Marchen snart skulde begynde. Følgen var
1743. denne. Da A^o 1743 mange Regimenter allerede vare marcherede til Kiøbenhavn, fattedes mit betroede Regiment (ei at melde om andre) endnu en Deel Mandskab og mange Heste, siden adskillige af Proprietariernes Heste fandtes aldeles u-antagelige, og følgelig paa det allersidste Regimenterne maatte gjøre Anstalter til at faae Hestene ankiøbte, hvilket var baade vanskeligt og kostbar. Imidlertid havde vi dog allerede udi X^{bri} 1742 den Kongelige Ordre at holde os marchfærdige. Endskiønt nu Regimentet ei fandtes i complet Stand, var det dog allerede efter en mig immediate tilkomne Ordre udrykket og til deels paa Marchen, da der om Nattetider ved en Staffette mig tilbragtes den Kongelige Befalning at blive i vore Quarteerer indtil videre. Hvad for en træffelig Leilighed fandtes ikke her at gjøre Anmærkninger over forberørte Maade at recrutere og remontere paa og fler andre Omstændigheder?
1744. Paa en Skiærtorsdag d. 26 Mart. 1744 Klokken 10 Form. mødte mig den Hierte-Sorrig, at ieg ved Døden uformodentlig mistede min Hustrue, Anna Wind v. der Kuhla, ætat. 60 Aar 1

¹) Jvfr. Danske Samll. 2. R. V. 267.

Maaned, som ikkun nogle faa Dage var sengeliggende, som blev nedsat i Begravelse udi Ringe den 7 April d. A.¹⁾.

Udi disse Aaringer anvendte ieg min Tid paa at administrere mit lidet Gods Boltinggaard²⁾. Hvor vanskeligt er det ikke for en Officeer, helst i høiere Charger, naar han ikke haver lidt meere end sin Gage? Imidlertid haver ieg tillige med Godsets Administration søgt min Fornøielse derudi at see udi Bøgerne, hvad ieg forhen haver seet udøve i Felten. Ieg gjorde og gjør endnu mine Reflectioner over Krigs Historierne og store Generalers Bedrifter, desligeste over det, hvad en Montecuculi, en Quincy, en Feuquieres, en Folard og andre om Krigskonsten have skrevet. 1744-45.

1746 d. 6 Aug. døde Kong Christian den VI^{te}, høilovligst Thukommelse, og kom Deres Maiestæt Kong Friderich den V^{te} paa Thronen. D. 21 Sept. erholdte ieg mine Bestallingers allernaadigste Confirmation, og d. 2 Nov. blev ieg allernaadigst udnævnt til General-Lieutenant af Cavalleriet. 1746.

1747 d. 4 Sept. nød ieg den Naade at bivaane min allernaadigste Konges Salvings- og Cronings Fest og blev gratificeret med den derpaa slagne Medaille. 1747.

Dette Aar tilbragtes i Stilhed og Roelighed. Men da det stedse haver været min Fornøielse at tænke paa det, hvad min Metier vedkommer og til Arméens og Landets Sikkerhed kunde være gavnligt, gjorde ieg mine Betænkninger derover, hvorledes den første Completering kunde skee ved Nationale, og hvad Gavn tvende Land-Dragon-Regimenter kunde virke, og hvor lættelig de kunde oprettes, da Bonden udi Danmark dertil haver den største Bequemhed og Lyst, og det ei er vanskelig eller bekostelig at erholde gode Dragon-Heste. Selvsamme Aar maatte ieg efter allernaadigst Befaling atter indgive mit ved Aaret 1742 ommeldte Betænkende om at have 3 Compagnier udi en Escadron. 1748.

1749 d. 28^{de} Oct. bivaanede ieg Iubelfæsten, som holdtes, at den Oldenborgske Stamme i 300 Aar rosværdigst havde regieret udi disse Norske (!) Lande. 1749.

1750 d. 30 Iul. begav ieg mig i Ægteskab med min nu levende Hustrue, Frue Regitza Sophia, født Friherrinde af Gylden-crone³⁾, men haver ikke havt den Lykke i mine tvende Ægteskaber at have avlet Born. 1750.

¹⁾ Jvfr. Leerbech, Beskriv. over Ringe Sogn S. 20.

²⁾ Som han havde faaet med sin Hustru.

³⁾ Hun var født 1710 og døde 1792. Tidligere havde hun været gift med Rit-

- 1750-52. Disse Aaringer forsvand i Roelighed, og var ieg iblant andet beskæftiget med at forbedre det mig betroede Regiment; og udi Aaret 1751 giorte ieg mine Betænkninger over, hvad Nytte det haver i større Ting, naar man vel haver lært, hvad der hører til at være en dygtig Oberst. Kongens Omhue gik derhen, at endog udi Fredstider de, som ei havde havt Leilighed til at bivaane Krigen (som dog nogle saavel paa Kong Christian den 6tes som den izige Konges Bekostning udenlands havde havt), skulde underrettes om dette, hvad der bruges i virkelige Kriigstider. Dertil sigtede, at baade Infanteriet og Cavaleriet maatte campere, hvilket med mit betroede Regiment skeede ved Antvortskov og Nestved. End ydermeere blev Kongens Hensigt opnaaet, da der 1753 formeredes et Lyst-Campement af hen ved¹⁾ Mand uden for Kiøbenhavn imellem Øster- og Nørre-Port. Udi dette Lyst Campement blev ieg den 4 Jul. udnævnt til General af Cavaleriet. I Henseende til de Omstændigheder, hvorudi Europa den Tid befandtes, syntes det ganske fornødent at øve sig i Kriigskonsten; dog lod sig det ikke strax tilsyne, at vi havde noget at befrygte her i Landet. Alting syntes meget meere at være roelig.
1754. 1754 d. 31 Mart. havde Hendes Kongelige Mt. Enke-Dronningen den Naade at gratificere mig med den Orden de l'union parfaite. Ieg fulgte udi Selvsamme Aar Kongen til Lyst-Campementet ved Schuby²⁾, ei langt fra Schleswig.
1755. 1755 bivaanedede ieg det andet Lyst-Campement uden for Kiøbenhavn. D. 3. Sept. maatte ieg efter allernaadigst Ordre give mit allerunderdanigste Betænkende, hvad der til Exercitiens og Evolutionernes Forbedring, til Opkomsten og Accuratessen saavel i Felttienesten som den øvrige Tieneste og endelig til Soliditæten og Propretæten i Henseende til Munderingen og Adjusteringen kunde være gavnligt. Ieg beraaber mig paa dette mit allerunderdanigste Betænkende, som pag. Ord til andet findes anført, forsaaviit det kunde sees af Concepten³⁾. Hovedsagen ved Cavaleriet er, at der attaqueres med Fermeté, men vel sluttede Glieder, at ingen Aabning eller Løke udi Escadronerne findes, at de er vel Knæ til Knæ sluttede, at de fod for fod indtil paa 10 à 12

mester Christoffer Frederik Ahlefeldt, † 1749 (Leerbeck, Ringe Sogn S. 17. Hofman, Fondationer V. 576).

¹⁾ Tallet ikke udfyldt.

²⁾ Skovby.

³⁾ Betænkningen (paa Tydsk) findes indført bag efter Biografien.

Skritt avancerer og da give Hestene Sporene og udi en stærk Trav, ganske Gliederne paa engang, rykke ind paa Fienden, hvilket gør den ynskeligste Virkning, allerhelst naar man tillige søger at overflygle (überflügel) Fienden.

Ungefæhr ved selvsamme Tider haver ieg efter Kongelig Befaling i allerdybeste Ydmyghed forestillet, hvor hoitnødvændigt det var at have udi hvert Compagnie og dets Floie 3 Carabiniers og 1 Mousqueton, hvorved en stôr Deel af Fienden kunde nedlægges, førend man kom til hinanden og vilde indbryde; i særdeeshed haver ieg viist, hvad for stor Nytte man kunde have heraf imod Husarer og de saa kaldte lætte Trouper. Thi den opkommende Maxime at jage imod sin Fiende strider imod al Erfarenhed. Thi om end Escadronerne ved en Lyst Excerering kand komme nogenledes frem, saa er det dog en anden Sag, naar det gielder Livet, hvor de udi Galop ankommende nødvendig maa giøre en Lûke og Aabning og følgelig altid vorde slagne af en ferm og vel slutde(!) Fiende.

Ieg bliver her snart alt for vidtløftig og beraaber mig derfor paa berørte min Forestilling, som findes p. in extenso¹⁾.

Dette med meere haver i de Aaringer, da ieg haver havt Roe- 1756-57. lighed, været mig en Amusement. Enhver begriber lettelig, at det maa give en særdeeles Fornøielse, naar man overtænker, hvad man i Henseende til sin Metier Selv haver erfaret.

1757 d. 19 Jul. seilede den Svenske Flode igiennem Sundet 1757. og transporterede sine Trouper til Pommern; dog blev den siden igien foreenet med vores Flode²⁾. Kriigs-Luen kom os temmelig nær, men formedelst den ved Danmarks Hielp under 10^{de} Septembr.³⁾ udi Closter-Zeven tegnede Convention blev den nogenledes i Naboe-lauget dæmped. Udi Dec. Maaned udgik Ordren, at en Deel af vore Trouper skulde forstærkes og holdes marchfærdige; vidste man i førstningen ikke endnu, hvorhen Marchen skulle gaae.

1758 d. 31 Mart. blev min Hustrue benaadet med den Orden 1758. de l'union parfaite. D. 10 Maii fik ieg den Kongelige Befaling, at Trouperne og tillige mit betroede Regiment skulle til Slesvig og til Holsteen. Disse ommeldte Trouper (saa lyder den Konge-

¹⁾ Denne Betænkning (ligeledes paa Tydsk) er indført bag efter den forrige. Den er udateret.

²⁾ Jvfr. (Svensk) Hist. Tidsskrift 1881 S. 260 ff.

³⁾ Konventionen er af 8. Septbr., men nogle dertil hørende Separatartikler af 10. Septbr. (Danske Tractater 1751—1800 S. 146 ff.).

- lige Ordre) skulle for det første ei foretage dem noget alvorligt; under General-Felt-Marskalken Markgræve af Brandenburg-Culmbach skulle v. Kalckreut gjøre Tieneste som General af Cavaleriet. Des foruden havde Kongen ladet commandere et Reserve-Corps af 6000 Mand, hvilket i sin Tiid skulle sammentrækkes. Deres Maiestæt Kongen havde i Henseende til min bekjendte Nidkiærhed for Kongens Tieneste og af en særdeeles allernaadigst Tillid udseet mig som den ældste General af Cavaleriet dette Reserve-Corps for det første at commandere, og at ieg dets Aarsag for min Person skulle blive tilbage og ei marchere med mit betroede Regiment 1759. til Holsteen¹⁾. Nu erholdte ieg vel d. 14 Mart. 1759 Kongelig Ordre at afløse forberørte Hr. General v. Kalckreut, som var udnævnt til Commandant over Cronborg Fæstning, da ieg ogsaa efter denne Ordre som en, der stedse var i Bereedskab, strax var færdig til at begive mig til de cantonnerende Troupes; men d. 7 April var Contra-Ordren dateret fremdeeles at holde mig i Bereedskab i sin Tid at antage det af særdeeles Kongelig Tillid mig destinérede Commando over forommeldte Reserve-Corps. Aarsagen af bemelte Kongelige Contra-Ordre (som efter de da værende Coniuncturer maatte holdes skiult) lyder saaledes: at Coniuncturerne vare saa forvirrede, at man sig allevegne eller paa alle Kanter maatte holde i Bereedskab²⁾. Og sandelig vare Coniuncturerne samme Tid af den Beskaffenhed, at man havde største Aarsag at tage det vaer allevegne og paa alle Kanter og fornemmelig i Danmark. Her mindes ieg, at den Ryssiske Flode (i hvorvel som Venner) laae ved den Kongelige Residenz³⁾. De begjærede at sætte deres Syge i Land. Floden var forsynet med en temmelig stærk Antal af Mandskab. Kiøbenhavn havde ingen synderlig Besætning. Landet var blottet af Folk. Adskilligt af det, hvad der maaskee var destinéret til Reserve-Corpsen og til at forsvare Riget selv, tiende til at forstærke Arméen udi Holsteen. Hertil føies endnu dette, hvad ieg om en Expedition fra Vesterkanten af ad ann. 1762 haver anført. Og hvem veed, om Norge havde været sikker?
1760. 1760 d. 16 Oct. blev ieg af særdeeles Kongelig Hyldest be-

¹⁾ Den kongelige Ordre er afskrevet fuldstændig, men udelades her.

²⁾ Ordren, der er indført in extenso, udelades her.

³⁾ 1758 laa en forenet svensk-russisk Flaade ved Dræør. (Svensk) Hist. Tidsskr. 1881 S. 264 f.

naadet med den berømte Ridder-Orden af Elephanten. Ellers forsvandt dette og det efterfølgende Aar uden nogen synderlig Uroe 1761. for mig. Rygtet, at Danmark kunde have Aarsag at frygte for nogen Fiende, blev dæmpet; der taltes meget meere derom, at snart den ene, snart den anden Puissance skulde faae danske hielpe-Tropper. Men 1762 om Foraaret og endnu tydeligere om 1762. Mit-Sommeren aabenbares endelig alting, hvad hidindtil ikkun havde været Giætteværk. Siden ieg ei haver været med, da vore Trouper avancerede ind i Meklenborg, saa vil ieg ikkun anføre dette, at den Almægtige, hvis u-randsagelige Forsyn styrer alting, fornemmelig stridede for os og til intet gjorde vore Fienders bekiendte Anslag, da man endog fra Vesterkanten af til Søes efter det almindelige Rygte vilde have foretaget en Expedition imod Holsteen og Schleswig. Colberg gik endelig d. 16^{de} Dec. 1761 over, da man tredie Gang kom for denne Fæstning¹⁾. Her var en træffelig Place d'Armes for Russerne. Man kand erindre sig herved, hvad ieg ad ann. 1716 om Russernes Transport til Siælland haver anført. Der er ogsaa en Vei til Søes, hvor man kand naae sit Maal i en Hast og med mindre Vanskelighed end til Lands. Ieg fordyber mig for vidt i denne Materie. Det er alt for bekiendt uden at anføre Tingen, hvor meget hastig ved en uventelig og tragisk Død²⁾ der giortes Ende paa alle de farlige Anslage, som vare saa skadelige for den almindelige Roelighed, ei allene i vore, men endogsaa i mange andre Riger og Lande. Om denne stor Forandring udi Rusland kom d. 26^{de} Iulii Tidende til Kiøbenhavn.

1763 i May kom endelig mit havde Regiment tilbage til 1763. Siælland. Under 3 Aug. udgik der paa Prent en Kongelig allernaadigste Forordning, som indeholder den nye Militair Indretning³⁾. Imod denne nye Indretning skal efter Sigende være giorte adskillige allerunderdanigste Erindringer, som skal grunde sig paa Landets etc. Beskaffenhed og Forskiællen imellem vore og andre Riger. Ieg haver i lige Maade til Deres Kongelige Mts Tieneste samt Cavaleriets største Nytte understaaet mig at imodsige et og andet i saadan Indretning. Hvermand kand af Erfarenheden vide, at det er bedre og lættre, helst i Felten, at vedligeholde baade

¹⁾ Fæstningen erobredes af Russerne fra Preusserne.

²⁾ Peter III myrdedes 17. Juli 1762.

³⁾ Jvfr. Vaupell, Den danske Hærs Hist. II. 112 ff.

med Folk og Heste et Compagnie af en maadelig Styrke end en stor Escadron. Ligeledes, da alting skal tages af en Casse, og Cheffen for Regimentet skal skaffe baade Folk og Heste, saa kand det sandelig ikke skee saa got og dygtig, som det bør at være, ey heller saa sikker og fuldkommen som forhen, hvor en hver Chef havde de største Motiver at forskaffe ret gode Heste samt sikkere og dygtige Folk, om det ikke ellers skulle blive dem til største Ansvar og den yderligste Ruin. Dog dette anføres ikkun incidenter og for at bemærke i mit Levnets Løb, om ieg haver havt Deel i en eller anden Forandring. Imidlertid blev den nye Plan noget tilbage holdt, indtil samme mig i Sept. fra den da værende Oberkriegs-Secretaire, Græve v. Ahlefeld¹⁾, til videre Publication blev tilsendt.

D. 24 Sept. avancérede ieg til virkelig General af Cavaleriet, hvorimod Regimentet (som i Fremtiden skal kaldes det Iydske, da det forhen kaldtes det 2^{det} og siden det 1^{ste} Iydske²⁾) blev confereret til den som virkelig Oberst-Lieutenant i Regimentet en Tid lang standene Hr. Oberst Carl Eugenius Baron v. Weittersheim³⁾. efter at samme Regiment siden den 19 Febr. 1731, følgelig udi 32 Aar og 7 Maaneder, haver staaet under min Commando, og adskillige derved have været som Oberstlieutenanter, der siden er bleven Regiments-Cheffer, f. E. de Herrer Græver v. Holstein⁴⁾ & Ysenburg⁵⁾, desligeste de Herrer Generallieutenanter v. Luel⁶⁾ et Irminger⁷⁾.

Til Slutning burde ieg billig yderligere, end skeet er, anføre, hvad ieg i saa mange Aar og ved saa mange Leiligheder haver observeret. Men hvad var det andet end at fortælle, hvad der omstændeligen forklares af saa mange Historieskriver, eller ogsaa at oplyse de Stykker, som henhøre ikke til mit Levnets Beskrivelse, men til Krigs-Videnskabet i sig selv. Imidlertid haver ieg dog udi det foranførte hist og her rørt noget lidet ved saadane Puncter; ieg haver desforuden om fleere Poster, som henhøre til

1) Conrad Vilhelm Ahlefeldt.

2) Jvfr. Vaupell II. 572.

3) Han døde 1767.

4) En Holstein synes ikke i disse Aar at have været Oberstlieutenant ved Regimentet.

5) Ludvig Casimir Greve af Ysenburg-Budingen blev 1736 Chef for Livregimentet til Hest, † 1775.

6) Ove Juel blev 1738 Chef for det holstenske Kyrrasserregiment, † 1766.

7) Carl Gotthilf Irminger blev 1752 Chef for det sjællandske Kyrrasserregiment, † 1764.

Militairvæsenet, i særdeelehed til Cavaleriets Beste, saavel mundtlig som skriftlig givet mine Tanker tilkiende, som her forbigaaes. Men ieg haver endog dets Aarsag, desligeste i Henseende til de mig vederfarne og ellers tiltænkte Kongelige Naadesbeviisninger havt mange Misundere og Efterstræbere, hvorom det bedre er at tie end at skrive.

Udi disse Aaringer haver ieg i følge Kongelige Befalninger 1764-65. efterseet Casserne ved de tvende i Fyen liggende Regimenter, og udi Aaret 1765 haver ieg mynstred disse Regimenter.

I det øvrigt gjør ieg mig i denne Roelighed bestandig Reflexioner over min Metier i Anledning af dette, hvad en Græve v. Bünau, en Konge Selv og fleere andre om de sidste Krige have observeret og skrevet. Hvor længe nu denne Roelighed kand vedvare, og hvor meget eller lidet ieg endnu kand sætte til denne min Levnets Beskrivelse, det staaer i Guds Haand; og siden samme i saa mange Aar og saa mange farligheder mig beskyttet haver (hvorhen adskillige Sygdomme, iblant andet en hidsig Feber og en meget hæftig Bryst-Syge, hvor al Haab til Livet var forsvunden, ligeledes bør regnes), saa er ieg derved bleven bestyrket i min Tillid til Gud, at hvordan det end tumles om, alting dog vil naae en god Slutning og Ende.

Boltinggaard d. 7 Sept. St. vet. eller d. 18 Sept. St. n. 1765

H. B. Kaas.

Fortegnelse over en Del af Jomfru Anna Wind von der Kuhlas Løsøre.

Meddelt af **Gustav Ludvig Wad.**

Som Supplement til foranstaaende Autobiographi meddeles her et lille Inventarium, hvis Original med Paaskriften: »Angaaende huieß som min Datter Jomf. Anna Wind har med bekommet till Danmark« findes i Badens Samling Nr. 387 i Kongerigets Archiv. A. W. v. d. Kuhla, der var født 1684 og opkaldt efter sin Farmoder Anna Wind, var en Datter af Bendix v. d. Kuhla til Løjtved og Sophie Amalie Banner, som anden Gang ægtede Otto von Rønne, der fra 1680 til 1699 stod som Capitain ved det Trondhjemske Infanteriregiments